

Stöd för prognos av boende enligt LSS

BOSTÄDER ENLIGT LAGEN OM STÖD OCH SERVICE TILL
VISSA FUNKTIONSHINDRADE (LSS)

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Förord

Alla kommuner behöver utifrån sina respektive förutsättningar möta invånarnas behov av LSS-bostäder (Lagen om Stöd och Service till vissa funktionshindrade). Det är ett arbete med långa ledtider, där de flesta beslut om förändring av antal och typ av platser kräver både ekonomiska och personella resurser samt politiska beslut. 2019 beskrev omkring hälften av landets kommuner ett läge med för få tillgängliga LSS-bostäder, enligt enkät från Boverket. Flera kommuner har uttryckt behov av att förbättra träffsäkerheten i sina prognoser för att bättre möta invånarnas behov, använda kommunens resurser mer effektivt och förenkla beslutsprocesserna.

Behovet av LSS-bostäder har ökat de senaste 10 åren, utifrån en ökning av antalet personer med identifierade behov och att fler nyttjar sin LSS-bostad under längre tid. 2018 hade 28 246 personer boende enligt LSS, vilket innebär en ökning med 5 900 personer och 26 procent sedan 2008. Detta motsvarar en ökning från 24 till 28 personer per 10 000 invånare. 90 procent av de som har LSS-boende utgörs av personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Dagens LSS-bostäder utgörs till 73 procent av gruppboende och till 25 procent av serviceboende.

Detta dokument syftar till att utgöra ett handfast stöd i kommunernas arbete med att prognosticera behovet av boende enligt LSS fem år framåt. Metodstödet är utformat för att guida arbetet med att ta fram en prognos utifrån en strukturerad genomgång av behov, tillgång och förutsättningar inom kommunen. En viktig framgångsfaktor, för att gradvis öka träffsäkerheten, är att varje år jämföra tidigare prognos med utfall och dra lärdomar för det fortsatta arbetet. Metodstödet är utformat för att skapa ett helhetsunderlag för alla typer av kommuner, men vilka steg som är relevanta och det praktiska genomförandet kommer givetvis att skilja sig åt utifrån lokala förutsättningar.

För den som enbart är intresserad av metodstödet finns detta i kapitel 5 och som en separat bilaga.

Stort tack till alla som bidragit med erfarenhet och kompetens till innehållet i denna rapport!

Ett särskilt tack till företrädare från kommunerna Göteborgs stad, Hammarö kommun, Laholms kommun, Markaryds kommun, Munkedals kommun, Stockholms stad och Vingåkers kommun samt till företrädare från Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Regeringskansliet, Riksförbundet FUB och Uppsala Universitet.

Kontakta gärna Anna Thomson och Ulrika Lifvakt på Sveriges Kommuner och Regioner för diskussion och frågor.

Stockholm maj 2020

Fredrik Lennartsson

Avdelningschef vård och omsorg

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehållsförteckning

Förord	2
1. Syfte	7
2. Metod och genomförande.....	7
2.1 Avgränsningar.....	8
2.2 Rapportens disposition	8
2.3 Förkortningar	9
3. Bakgrund	9
3.1 LSS ger bland annat rätt till bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna	9
3.2 BSS kan även beviljas utifrån Socialtjänstlagen (SoL).....	11
3.3 Det är framförallt personer i personkrets 1 som erhåller LSS-boende.....	13
3.4 Antalet personer med LSS-boende ökade med 26 procent år 2008-2018	14
3.5 Den totala kostnaden för LSS boenden har ökat, men utgör oförändrat 0,6 procent av BNP.....	16
4. Jämförelse mellan kommuner	17
4.1 Andel som får LSS-boende	18
4.2 Kostnad för LSS-boende per invånare	19
4.3 Kostnad för LSS-boende per brukare.....	21
5. Metodstöd	22
Introduktion till prognostiserings- och planeringsprocessen.....	22
Steg 1: Nuläge	24
Steg 2: Behovet av boendeinsatser.....	26
Steg 3: Tillgång på lägenheter.....	34
Steg 4: Övriga förutsättningar.....	38
Steg 5: Prognos	41
Länkar till förslag på källor för prognos.....	41
6. Möjligheter som kan underlätta kommunernas prognosarbete ..	43
6.1 Förbättrade underlag för prognos.....	43
6.2 Förtydligande och utveckling av författningar	44
6.3 I högre grad få till en flexibilitet i arbetet med LSS-boenden.....	47
6.4 Stärkt samverkan inom och mellan kommuner	48
7. Läs mer	50
8. Referenser	51

Bilaga 1 – metodstöd	53
-----------------------------------	-----------

”I vår verksamhet ser vi ett underskott på boenden, vilket leder till långa väntetider och att det blir svårt att möta upp den enskildes behov. Det känns som att vi hela tiden ligger steget efter.”

- Kommunrepresentant

1. Syfte

Denna rapport har tagits fram med syftet att stötta kommuner i arbetet med att göra prognoser av framtida behov av Boenden med Särskild Service (BSS) och Annan särskilt anpassad bostad (ASAB) för personer med funktionsnedsättning enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Rapporten utgörs i huvudsak av ett metodstöd, för att utifrån uppskattning av behov av, tillgång till och förutsättningar för LSS-boenden ta fram en femårsprognos som underlag för planering framåt.

Målsättningen är att rapporten med sitt metodstöd ska bidra till mer träffsäkra prognoser, som i sin tur stärker förutsättningarna för att bättre möta behoven hos de personer som behöver boendeinsatser enligt LSS och möjliggöra effektivare resursanvändning för kommunerna. Med bättre prognoser kan brist på boenden minskas och väntetider mellan beslut och verkställande kortas.

Metodstödet är utformat för att vara relevant för alla kommuner, men vilka steg som kommer att vara mest relevanta och det praktiska genomförandet kommer givetvis att skilja sig åt utifrån lokala förutsättningar.

För kompletterande information finns i kapitel 6 "Läs mer" underlag som identifierats under arbetet med rapporten och metodstödet, från bland annat Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Socialstyrelsen och Boverket.

2. Metod och genomförande

Flera metoder har kombinerats för att samla in information om prognostisering av LSS-boenden. Med utgångspunkt i den inhämtade informationen definierades sedan en process med de övergripande steg som med stor sannolikhet behöver gås igenom vid varje runda av prognosarbetet, beslut och genomförande av investeringar i LSS-boenden. För varje steg definieras konkreta huvudfrågeställningar att beakta med tillhörande delfrågeställningar.

Dokumentstudier

I den inledande fasen av arbetet genomfördes en litteraturöversikt med ambitionen att fånga såväl det nationella och regionala som det lokala och individuella perspektivet på boenden enligt LSS och erfarenheter av detsamma. Dokumentstudierna har bland annat omfattat genomgång av tillgänglig kunskap från nationella aktörer såsom myndigheter, intresseorganisationer, professionsförbund, regioner och ett urval kommuner.

Semistrukturerade intervjuer

Drygt 15 semistrukturerade intervjuer har genomförts inom ramen för arbetet. I urval av intervjurespondenter har såväl spridning bland intressenter som

geografisk och storleksmässig spridning eftersträvat. Respondenterna har identifierats utifrån förslag från Sveriges Kommuner och Regioner, intresseorganisationer och kartläggning av intressenter och pågående arbete inom området samt utifrån dokumentstudierna. I förekommande fall har även respondenterna inkommit med förslag på kompletterande respondenter att intervjua. I vissa fall har uppföljande intervjuer genomförts med samma respondent. Företrädare från följande organisationer har bidragit till arbetet: Göteborgs stad, Stockholms stad, Hammarö kommun, Munkedals kommun, Markaryds kommun, Laholms kommun, Vingåkers kommun, Uppsala universitet, Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB) och Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (NSPH). Lumell Associates har bidragit som externt stöd. Insikter och slutsatser har under arbetets gång kontinuerligt stämts av och vidareutvecklats genom intervjuer och diskussioner.

Kvantitativ analys

Med syfte att fördjupa förståelsen kring boende enligt LSS har viss kvantitativ analys genomförts utifrån publikt tillgängliga data från Socialstyrelsens statistikdatabas, Kolada och Statistiska Centralbyrån (SCB).

2.1 Avgränsningar

Rapporten och metodstödet är avgränsade till att inkludera grupp- och servicebostäder, så kallade bostäder med särskild service (BSS), och boendeformen annan särskilt anpassad bostad (ASAB). Rapporten och metodstödet tar upp bestämmelser som rör insatsen BSS eller ASAB för vuxna enligt 9 § 9 LSS. Rapporten och metodstödet tar inte upp de bestämmelser som gäller när ett beslut om BSS har fattats enligt socialtjänstlagen (SoL)¹.

Slutligen fokuserar rapporten i huvudsak på just boendeprognosarbetet. Detaljerade frågor om byggande av boenden samt uppföljning av boendeinsatser berörs inte i rapporten. Praktiska frågor relaterat till genomförandet i form av exempelvis byggprocesser och upphandling berörs alltså inte i rapporten.

I rapporten och metodstödet används genomgående ordet ”boenden” när kontexten avser LSS-boenden överlag. När en specifik LSS-bostad diskuteras används ordet ”lägenhet”.

2.2 Rapportens disposition

Efter detta inledande kapitel följer kapitel 3 som ger en bakgrund kring LSS-boenden som inbegriper en kortare beskrivning av bland annat målgruppen samt olika boendeformer.

I kapitel 4 ges en beskrivning över antalet personer som får boendeinsatser samt kostnader som förknippas med dessa insatser. Även skillnad mellan kommuner åskådliggörs i detta kapitel.

---

¹ Se avsnitt 3.2 för ytterligare diskussion kring BSS enligt SoL

Kapitel 5 är kärnan av rapporten och består av själva metodstödet. I detta kapitel ges en detaljerad redogörelse av den föreslagna prognos- och planeringsprocessen.

Vidare följer kapitel 6 där möjligheter för fortsatt utveckling inom flera områden belyses. Möjligheterna är direkt eller indirekt kopplade till förutsättningarna för prognosarbetet.

Avslutningsvis följer kapitel 7 som utgörs av en lista över intressant material för vidare läsning samt kapitel 8 som samlar det material som använts för rapporten i en referenslista.

2.3 Förkortningar

ASAB	Annan särskilt anpassad bostad
BSS	Bostad med särskild service
IP	Individuell plan
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
LSS	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
NPF	Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
SCB	Statistiska Centralbyrån
SKR	Sveriges Kommuner och Regioner
SoL	Socialtjänstlagen

3. Bakgrund

I detta kapitel beskrivs inledningsvis bakgrunden till LSS-lagstiftningen, följt av en beskrivning av målgruppen och olika boendeformer som kan förmedlas via LSS. Vidare förklaras att boende för personer med funktionsnedsättning även kan ges via SoL. Avslutningsvis ges en översikt och en historisk tillbakablick om utveckling av antal personer och kostnader relaterade till LSS.

3.1 LSS ger bland annat rätt till bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

LSS instiftades 1994, med syftet att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att leva ett gott och självständigt liv. Bland de rättigheter som anges i lagen inkluderas bostad med särskild service (BSS) för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (ASAB) för vuxna enligt 9 § 9 LSS².

---

² SFS 1993:387. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Stockholm: Socialdepartementet

BSS innebär ett boende med tillgång till omsorg, stöd och service. I förarbeten till lagen anges att BSS kan utformas på olika sätt men det finns två huvudformer; gruppboende och serviceboende³.

- **En gruppboende** kan erbjudas till en person som har så stora behov av tillsyn och omvårdnad att det är nödvändigt att personal finns till hands hela tiden⁴. Gruppboendet består av ett mindre antal lägenheter som är samlade i kring gemensamma utrymmen. Enligt förarbetet är möjligheten till sociala relationer med andra nödvändigt i en gruppboende⁵. En fast personalgrupp finns tillgänglig med uppgiften att täcka de boendes stödbehov.
- **En serviceboende** består av ett antal lägenheter som har tillgång till gemensam service och fast anställd personal som kan kontaktas dygnet runt, dock behöver personalen inte finnas i direkt anslutning. Lägenheterna är anpassade efter de enskildas behov och ligger ofta samlade i samma hus eller i kringliggande hus⁶. Serviceboende är således en mellanform mellan ett helt självständigt boende i egen lägenhet och en lägenhet i gruppboende.

ASAB skiljer sig från BSS bland annat då den inte har någon fast bemanning. Nödvändigt stöd och service förutsätts istället ges genom andra insatser. Enligt förarbeten till lagen framkommer att denna typ av boende bör ha en viss grundanpassning för den enskilde⁷.

Gruppboende är den vanligaste boendeinsatsen enligt LSS (Figur 1).

---

³ Prop. 1992/93:159 Om stöd och service till vissa funktionshindrade

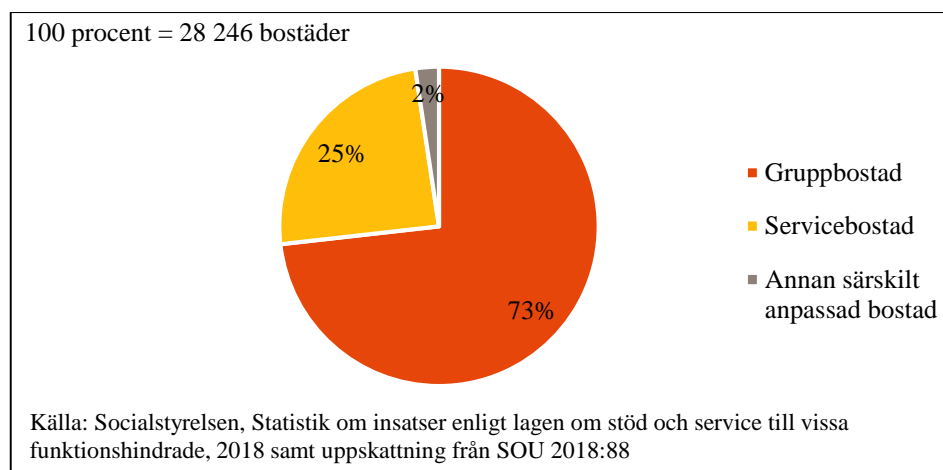
⁴ Boverket, Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende. Boverkets bostadsmarknadsenkät 2019, 2019

⁵ SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

⁶ Englund Ellinor, Lindblom Ylva. LSS-boken: stöd till beslutsfattare och yrkesverksamma. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2018

⁷ Prop. 1992/93:159 Om stöd och service till vissa funktionshindrade

Figur 1. Fördelning av boendeinsatser enligt LSS. 2018

I Boverkets bostadsmarknadsenkät ställd till kommunerna (2019) svarade drygt hälften av kommunerna att de hade underskott på gruppbostäder medan knappt hälften svarade att de för tillfället hade balans (n = 263 (91 procent) av 290 kommuner totalt). Avseende servicebostäder svarade knappt 40 procent att de hade underskott och nästan 60 procent att de hade balans (n = 241 (83 procent) av 290 kommuner totalt)⁸.

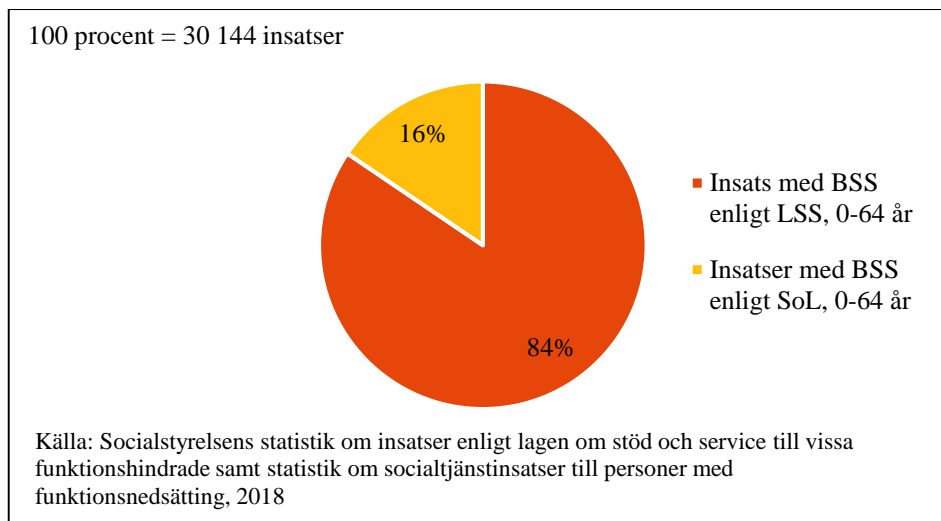
3.2 BSS kan även beviljas utifrån Socialtjänstlagen (SoL)

Personer med funktionsnedsättning kan ansöka om insatser enligt SoL. Enligt 5 kap. 7 § i SoL ska kommunen inrätta bostäder med särskild service för de som behöver sådan bostad. Vissa av dessa personer har dessutom rätt till insatser enligt LSS⁹. Nästan 85 procent av insatser med BSS för personer 0-64 år är beviljade enligt LSS (**Figur 2**), av denna anledning inkluderas endast LSS i denna rapport och metodstöd.

⁸ Boverket, Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende. Boverkets bostadsmarknadsenkät 2019, 2019

⁹ Socialstyrelsen. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2019, 2019

Figur 2. Fördelning mellan BSS enligt LSS och SoL. 2018

I Socialstyrelsens statistik om särskilda bostäder enligt SoL och LSS går det att särskilja bostäder för personer med funktionsnedsättning upp till 64 års ålder. Från 65 års ålder tillkommer äldreboenden i statistiken för särskilda boenden enligt SoL och därför har gränsdragning 64 år gjorts i jämförelsen mellan BSS enligt SoL och LSS¹⁰¹¹.

3.3 Det är framförallt personer i personkrets 1 som erhåller LSS-boende

Rätten till insats enligt LSS gäller för personer som tillhör en av tre personkretsar¹², har ett behov av hjälp i sin livsföring, och deras behov inte tillgodoses på annat sätt¹³.

- **Personkrets 1** - personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- **Personkrets 2** - personer som har betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- **Personkrets 3** - personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service¹⁴.

Det är framförallt personer inom personkrets 1 som erhåller insats enligt LSS. År 2008 utgjorde 83 procent av personerna med insats enligt LSS personkrets 1, år 2018 hade andelen stigit till 88 procent. (**Figur 3**).

---

¹⁰ Socialstyrelsen. Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 2018, 2018

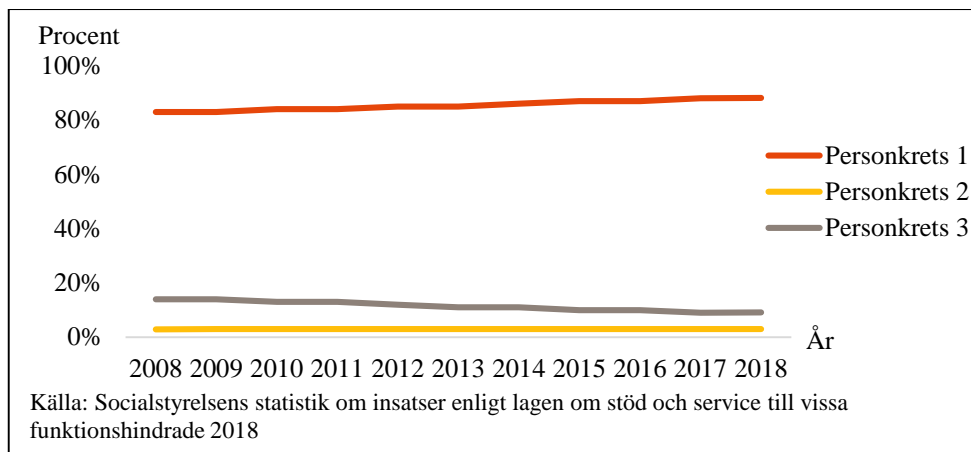
¹¹ Socialstyrelsen. Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2018, 2019

¹² SFS 1993:387. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Stockholm: Socialdepartementet

¹³ SFS 1993:387. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Stockholm: Socialdepartementet

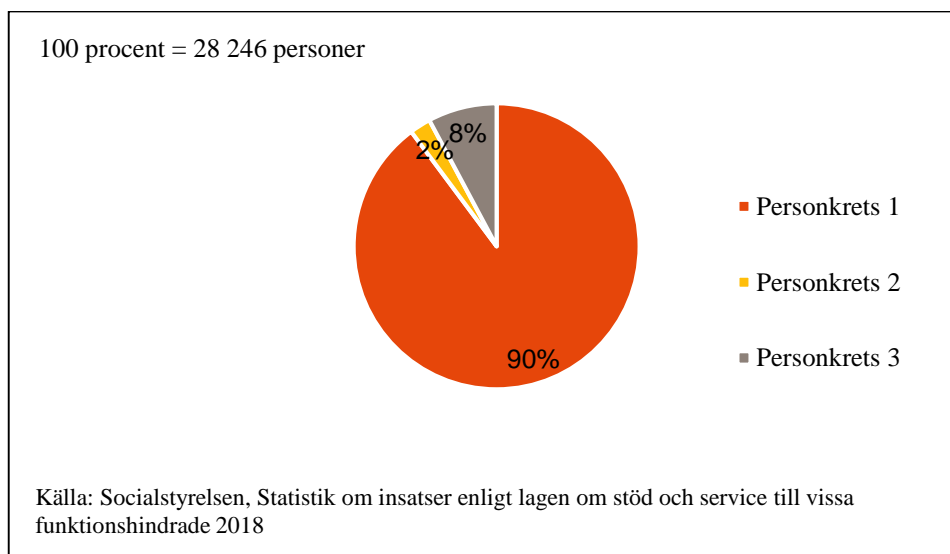
¹⁴ SFS 1993:387. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Stockholm: Socialdepartementet

Figur 3. Andel personer per personkrets med insats enligt LSS, 2008–2018

Personer inom personkrets 1 utgör 90 procent av de som får boendeinsats enligt LSS. (Figur 4).

Figur 4. Andel personer med boende enligt LSS per personkrets, 2018

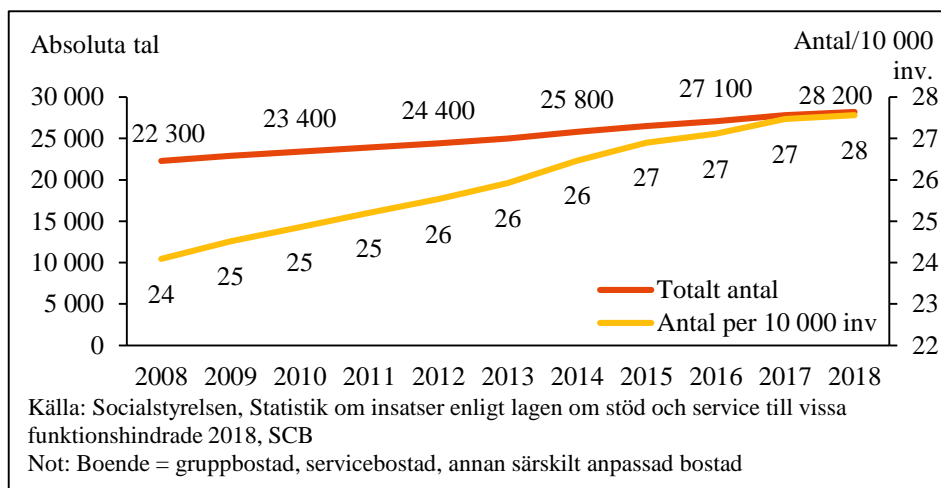

3.4 Antalet personer med LSS-boende ökade med 26 procent år 2008–2018

År 2008 fick totalt 22 300 vuxna ett boende enligt LSS och år 2018 hade antalet stigit till 28 200. Detta motsvarar en ökning med 26 procent totalt och 2 procent per år. Även som andel av 10 000 invånare har det skett en ökning, från 24 personer med boenden enligt LSS år 2008, till 28 personer år 2018 (se

Figur 5).

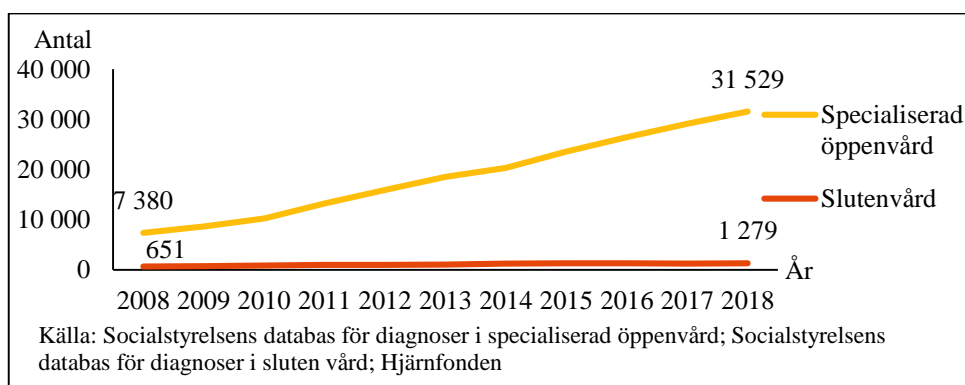
Figur 5. Totalt antal med boende enligt LSS samt antal med boende enligt LSS per 10 000 invånare. 2008–2018

3.4.1 Två faktorer som bidragit till ökningen av personer med boendeinsats enligt LSS

Antalet personer som omfattas av personkrets 1 ökade, bland annat ökade antalet personer med en diagnos inom autismspektrumtillstånd från 7000 personer 2008 till drygt 30 000 2018 (Figur 6).

Figur 6. Antal patienter i Sverige som fått en diagnos inom autismspektrum med mera i den specialiserade öppenvården eller slutenvården, 2008–2018

Medellivslängden har ökat, för personer med tillstånd som omfattas av någon av de tre personkretsarna. Enligt Demenscentrum blev personer med Downs syndrom i slutet på 1940-talet ungefär 15 år¹⁵, medan medellivslängden idag är närmre 60 år och ökande¹⁶. Medianlivslängden för personer med Downs

¹⁵ Svenskt Demenscentrum. Nytt kunskapsstöd inom LSS-området. [Citerad 20 mars 2020].

¹⁶ Region Jönköpings Län. Downs syndrom hos vuxna. [Citerad 26 mars 2020].

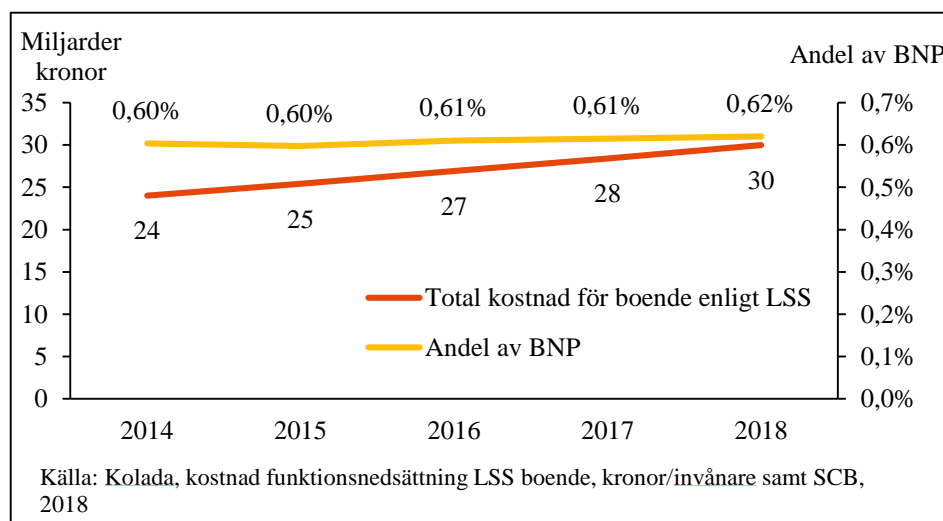

syndrom uppskattas ha ökat mellan 1969–2003 med 1,8 år per år¹⁷. Den ökade medellivslängden beskrevs också under flera av intervjuerna.

3.5 Den totala kostnaden för LSS boenden har ökat, men utgör oförändrat 0,6 procent av BNP

Den totala kostnaden för boenden enligt LSS har ökat i absoluta tal, från 24 miljarder kronor år 2014, till nästan 30 miljarder kronor 2018. Den relativa siffran visar emellertid att kostnaden för boenden enligt LSS som andel av BNP inte har ökat i lika stor utsträckning utan kvarstår runt 0,6 procent av BNP (**Figur 7**).

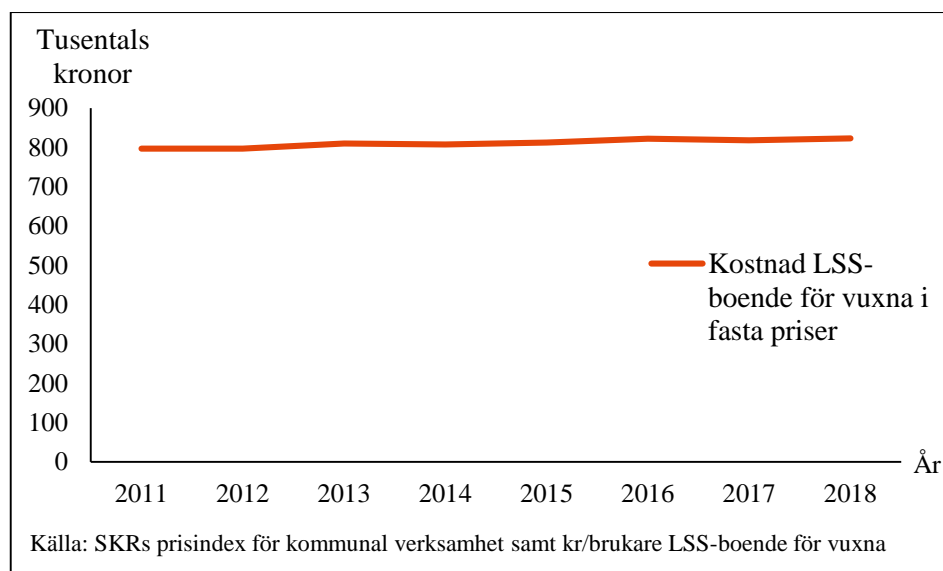
Figur 7. Total kostnad för boende enligt LSS samt kostnad för boende enligt LSS som andel av BNP. 2014–2018

Kostnad per brukare för LSS-boenden för vuxna i fasta priser visar vidare att kostnadsutvecklingen har varit marginell sett till utvecklingen mellan år 2011 och 2018 där kostnadsutvecklingen motsvarar 3,2 procent (se **Figur 8**).

¹⁷ Englund A, Jonsson B, Zander CS, Gustafsson J, Annerén G. Changes in mortality and causes of death in the Swedish Down syndrome population. *Am J Med Genet Part A* 161A:642–649, 2013

Figur 8. Kostnad för LSS-boende för vuxna per brukare, 2011-års priser

Faktorer som kan utgöra bidragande orsaker till kostnadsökningen för boendeinsatser enligt LSS kan för det första vara att antalet personer som erhåller boendeinsatser enligt LSS har ökat, enligt vad som beskrivs ovan. För det andra nyttjar flera av personerna boendeinsatser under längre tid, utifrån att de enligt intervjuer flyttar hemifrån tidigare och enligt ovan lever längre. Under intervjuerna nämndes också att personer med boendeinsatser enligt LSS idag, har högre krav på boendestandard än tidigare generationer.

4. Jämförelse mellan kommuner

Det finns flera skillnader mellan kommuner som påverkar de grundläggande förutsättningarna för prognosarbetet. I detta avsnitt presenteras skillnader mellan kommuner samt kommungrupper¹⁸ utifrån tre variabler: andel personer med LSS-boende i förhållande till befolkning samt kostnad för LSS-boende per invånare och brukare.

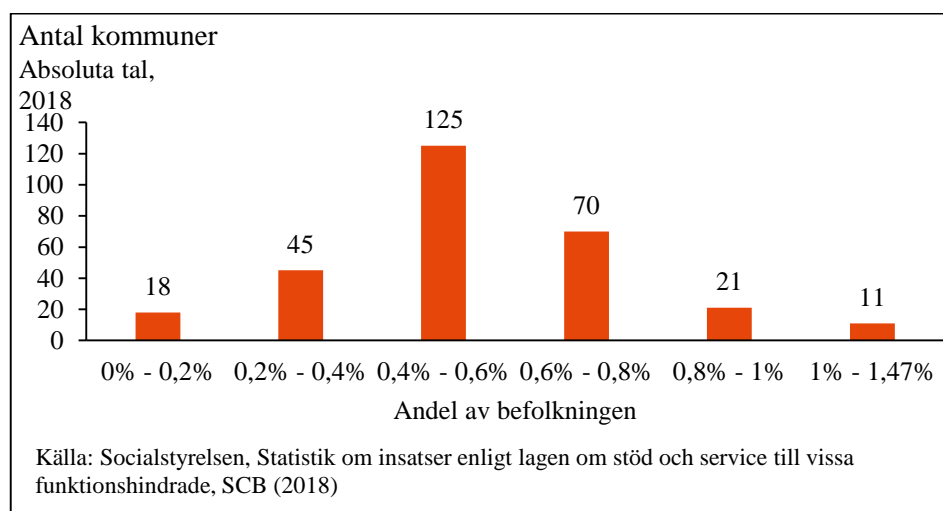
Analys av skillnader inom andra variabler som finns tillgängliga, exempelvis genomsnittlig väntetid till LSS-boende, redovisas ej på grund av för låg täckningsgrad.

¹⁸ Sveriges Kommuner och Regioner. Kommungruppsindelning 2017, [citerad 31 mars 2020].

4.1 Andel som får LSS-boende

2018 bodde 0,54 procent av Sveriges befolkning i åldrarna 23–64 i ett LSS-boende. Vid nedbrytning på kommunnivå finns dock skillnader i hur stor andelen är (se **Figur 9**).

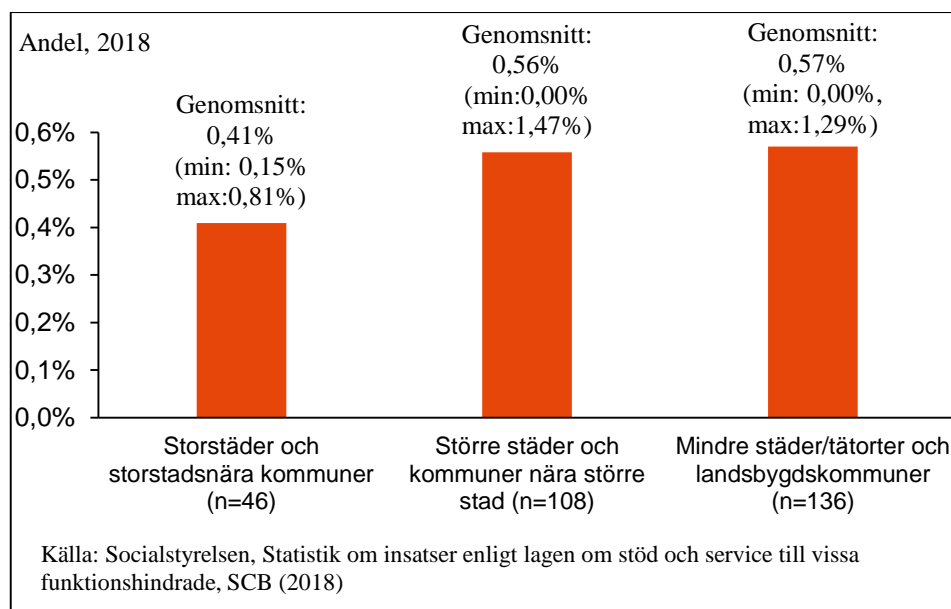
Figur 9. Andel av befolkningen (23–64 år) som har boende enligt LSS i intervaller

Den lägsta andelen är inom intervallet 0 procent till 0,2 procent av befolkningen (18 kommuner) och den högsta andelen inom intervallet 1 procent till 1,47 procent av befolkningen (11 kommuner). Vanligast är en andel inom intervallet 0,4 procent till 0,6 procent, vilket också speglas i genomsnittet på 0,54 procent.

Indikationer på systematiska skillnader framträder när analys görs av genomsnittlig andel per SKR:s kommungrupper (se **Figur 10**).

Figur 10. Andel av befolkningen med boende enligt LSS, vuxna

Denna analys visar att storstäder och storstadsnära kommuner generellt har en lägre andel av personer som bor i LSS-boende i sin befolkning i åldrarna 23–64. Notera att totalt tre kommuner inte har några bostäder enligt LSS vilket föranleder intervallens minimivärde på 0,00 procent.

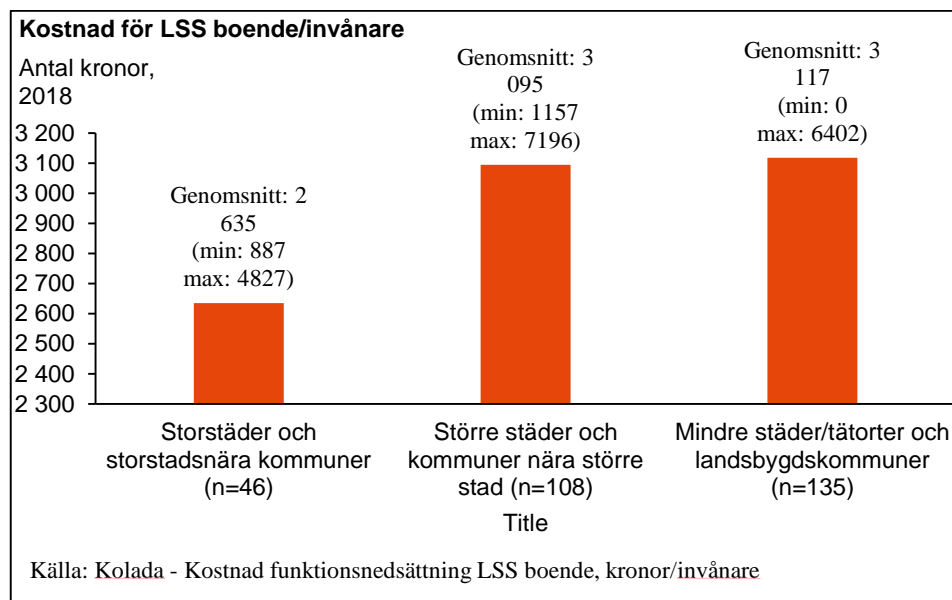
Vad skillnaderna beror på är inte känt. Har kommuner med lägre andel av befolkningen med boende enligt LS färre personer med behov av boendeinsatser enligt LSS eller möts behoven genom andra insatser från kommunen eller från närstående?

4.2 Kostnad för LSS-boende per invånare

Givet att det finns kommunala skillnader i andelen som får LSS-boende i en kommun är det också att förvänta att det finns skillnader även gällande hur stora kostnader LSS-boende utgör i relation till antal invånare.

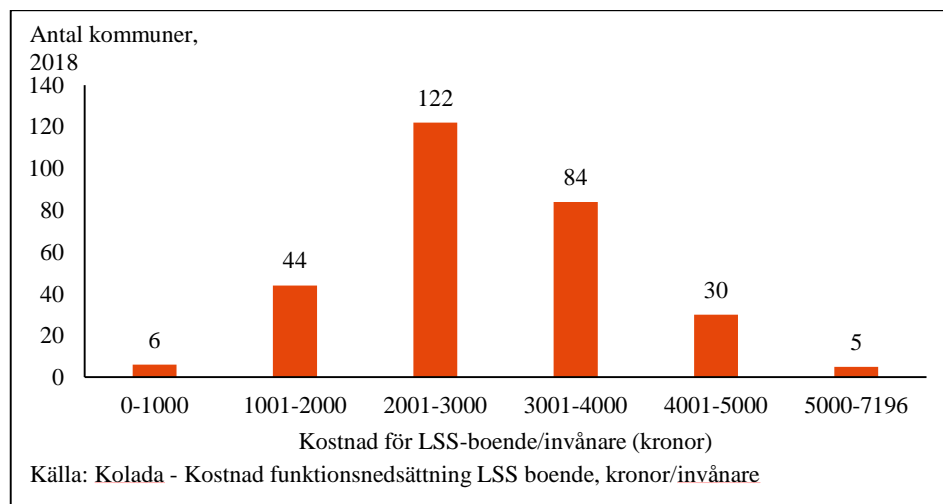
2018 var kostnader för LSS-boenden 2 896 kr per invånare i Sverige. Vid nedbrytning på kommunnivå fanns, som väntat, skillnader (se **Figur 11**). Storstäder och storstadsnära kommuner har lägre kostnader per invånare relaterat till LSS-boenden.

Figur 11. Viktat medelvärde för kostnaden för LSS-boenden per invånare på kommunnivå

Den lägsta kostnaden per invånare är inom intervallet 0 till 1 000 kronor (6 kommuner) och den högsta är inom intervallet 5 000 till 7 196 kronor (5 kommuner). Flest kommuner har en kostnad per invånare inom intervallet 2 001 till 3 000 kronor, vilket går i linje med det nationella snittet på 2 896 kronor (se **Figur 12**).

Figur 12. Medelvärde för kostnaden för LSS-boenden per invånare i intervaller

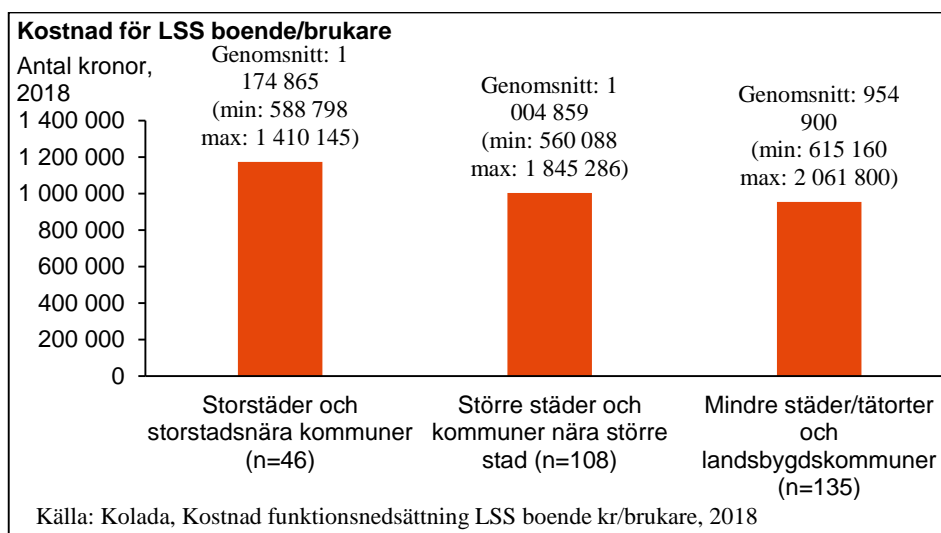
De systematiska skillnaderna utifrån olika kommungrupper blir än tydligare utifrån detta mått.

4.3 Kostnad för LSS-boende per brukare

Vidare kan även skillnader i kostnadseffektivitet, dvs kostnad för LSS-boende per brukare, analyseras.

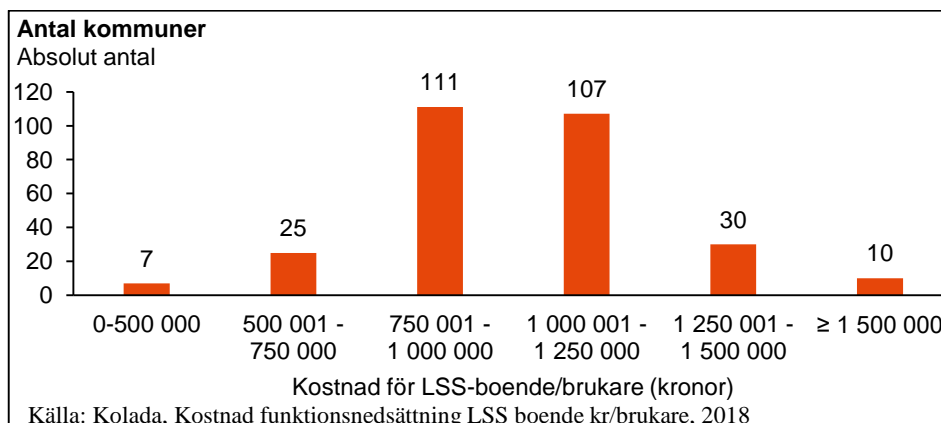
2018 var den årliga kostnaden för LSS-boenden per brukare 1 055 124 kr i Sverige. Vid nedbrytning på kommunnivå finns en viss skillnad där kostnaden per brukare är lägre i mindre städer eller tätorter och landsbygdskommuner (se **Figur 13**).

Figur 13. Viktat medelvärde för den årliga kostnaden för LSS-boenden per brukare, 2018

Den lägsta kostnaden per brukare är inom intervallet 0 till 500 000 kronor (7 kommuner) och den högsta är över 1 500 000 kronor (10 kommuner). Flest kommuner har en kostnad per brukare inom intervallet 750 001 till 1 250 000 kronor, vilket går i linje med det nationella snittet på 1 055 124 kronor (se **Figur 14**).

Figur 14. Medelvärde för kostnaden för LSS-boenden för brukare i intervaller

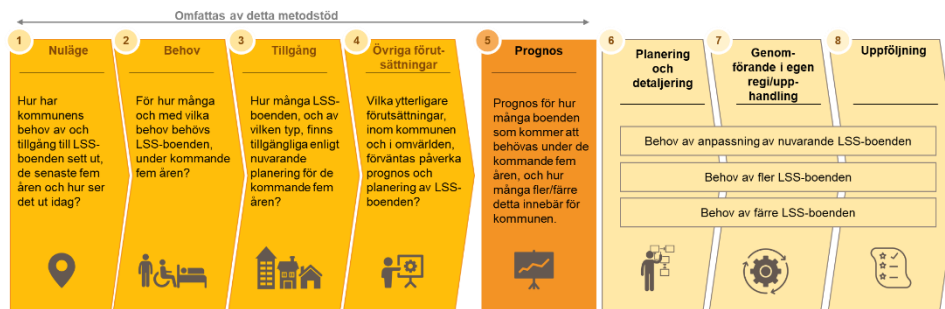
5. Metodstöd

Introduktion till prognostiserings- och planeringsprocessen

I följande kapitel presenteras ett metodstöd som ämnar underlätta för kommuner att på bästa möjliga sätt bemöta det behov av LSS-boenden som finns.

En process för prognos- och planeringsarbetet har tagits fram. Processen täcker samtliga steg från en initial analys av historik och nuläge, via prognos och planering till själva byggande och uppföljning. Processen har totalt åtta steg och finns sammanfattad i nedanstående **Figur 15**. Observera att samtliga delar i alla steg inte nödvändigtvis är relevanta för varje kommun, utan respektive kommun behöver utvärdera vad som är applicerbart givet kommunens kontext, möjligheter och behov. Metodstödet alla steg finns tillgängligt i utskriftsformat i Bilaga 1. Metodstöd.

Figur 15. Åtta möjliga steg för att prognostisera och planera LSS-boenden

Metodstödet i detta kapitel är, som visas i figuren ovan avgränsat till steg 1–5. Steg 1 utgörs av en analys av nuläge och historik av kommunens behov och tillgång. Steg 2 är en analys av vilket behov av LSS-boenden som föreligger framåt, medan steg 3 är en analys av vilken tillgång kommunen har av boenden. Steg 4 är en analys av ytterligare förutsättningar som kan påverka prognos och planering. I Steg 4 sammanvägs resultaten från steg 2–4 och kommunen får fram en prognos över hur många lägenheter som behövs. Därmed kan man också räkna ut hur många fler eller färre detta innebär för kommunen utifrån det nuvarande beståndet. För ytterligare information kring stegen 6–8 finns viss rekommenderad läsning i kapitel 6.

För besvara steg 1–5 har ett antal frågeställningar tagits fram, vilka åskådliggörs i **Figur 16** nedan.

Figur 16. Prognos utifrån analys av nuläge, behov, tillgång och övriga förutsättningar

För att illustrera vilka praktiska resultat en kommun skulle kunna få presenteras nedan ett exempel på resultat utifrån stegen i **Figur 17** nedan:

Figur 17. Prognos utifrån analys av nuläge, behov, tillgång och övriga förutsättningar

Föreslagen prognoshorisont är fem år framåt, dvs. att kommunen ska göra en prognos av vad man behöver göra på fem års sikt. Val av horisont är en avvägning mellan dels en önskan om att ha en längre horisont för att möta upp mot de långa ledtider i att bygga boendena, och dels en önskan om att ha en kortare horisont för att träffsäkerheten blir sämre på längre sikt. Utifrån denna avvägning har en horisont på fem år funnits vara ändamålsenlig, men en kommun med andra behov kan enkelt justera detta vid användning av metodstödet.

I resterande del av detta kapitel kommer varje steg presenteras i detalj och genom detta ge en instruktion kring hur frågeställningarna ska besvaras. Varje frågeställning kommer att brytas ned i delfrågeställningar. För varje enskild delfrågeställning ges sedan förklaring över varför den är relevant för att besvara

huvudfrågeställningen. Vidare ges också förslag på analyser kommunen kan genomföra för att besvara delfrågeställningen och förslag på källor att använda för analysen.

Varje steg, och därmed varje avsnitt, inleds med en illustrativ och sammanfattande bild som innehåller denna information. Efter denna översiktsbild följer en förklarande text ämnad att ge läsaren ytterligare information samt belysa den komplexitet som är förknippad med prognosarbetet.

Dessa sammanfattande översiktsbilder finns också samlade i en bilaga till detta dokument och kan med fördel användas som referens i det praktiska arbetet.

Steg 1: Nuläge

Innan arbetet med själva prognosen inleds rekommenderas kommunen sammanställa en initial överblick, en nulägesbild, av sin verksamhet. Denna typ av överblick har flera fördelar. Den sätter prognosarbetet i perspektiv, men den kan också initiera en fördjupad diskussion om hur arbetet med LSS-boenden bedrivs samt bidra med intressanta insikter till det reguljära verksamhetsutvecklingsarbetet.

Figur 18. Översikt av Steg 1: Nuläge

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
<p>Samtliga delfrågeställningar till höger är formulerade för att besvara hur nuläget ser ut i kommunen och en nulägesanalys ska göras för delfrågeställningarna I-V</p> <p>For delfrågeställningarna I-IV föreslås dessutom analys av utvecklingen de senaste fem åren för att få en bild hur läget i kommunen varit historiskt enligt samma analysmetod.</p> <p>For delfrågeställningarna I, III och IV föreslås även jämförelse med jämförbara kommuner (förslagsvis inom samma kommungrupp) enligt samma analysmetod.</p> 	I. Hur många LSS-insatser beviljas av kommunen?	I. Andel och antal av invånarna som idag får LSS-insatser i allmänhet samt boendensatser i synnerhet ger ett ingångsvärde för vilket behov som finns i kommunen samt om det är ett växande eller minskande behov	☐ Andel och antal av invånarna som får insatser enligt LSS per år ☐ Andel och antal av invånarna som får boendensatser enligt LSS per år ☐ Antal invånare som byter från boende enligt LSS till SOL per år ☐ I hur stor utsträckning används insatser enligt SOL snarare än LSS för personer med funktionsnedsättning ☐ Antal och andel som får gruppboend, servicebostad samt ASAB	<ul style="list-style-type: none"> Socialstyrelsens statistikdatabas för personer med funktionsnedsättning, antal med boende enligt LSS per kommun [Källa 1] Socialstyrelsens statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning enligt SOL, antal med särskilt boende enligt SOL per kommun [Källa 2]
	II. Hur ser fördelning av kommunens boendensatser enligt LSS ut?	II. Fördelningen mellan olika insatser samt olika boendeformer indikerar hur kommunen har valt att arbeta med målgruppen, och kan innehålla värdefull information för framtida utformning	☐ Medelvärde och median för väntetiden till boende enligt LSS ☐ Mediantiden för boende i bostad enligt LSS	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system över antal verkställda beslut och deras respektive typ av boende
	III. Hur ser väntetid och medianbotid ut för kommunens LSS-boenden?	III. Väntetiden till en lägenhet ger en indikation på vilken efterfråga som finns idag. Medianbotiden ger en indikation på hur lång tid varje lägenhet är uppbunden	☐ Kostnaden per brukare och år på LSS-boende ☐ Kostnaderna LSS-insatser och LSS-boende per invånare och som andel av de totala driftkostnaderna	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system över antal verkställda beslut och deras respektive väntetid Koladas statistikdatabas om väntetid i antal dagar från beslut till första erbjudna inflyttningdatum avseende boende enl. LSS § 9.9, medelvärde och median [Källa 3] Kommunens interna system över antal bostäder och hur länge brukare har bott där
	IV. Vad är kommunens kostnader för LSS-boenden?	IV. Kostnad per brukare visar hur kostnadseffektiva kommunen är eller har varit. Kostnad per invånare samt andel av driftkostnader visar vilket finansellt trymme som finns för kommunen. Det visar även om det finns ett behov av att vara kostnadsflexibla framöver i boendeprocessen. Vidare bör en hög kostnadsgränskas för att identifiera om de beror på något särskilt, exv. pga. väldigt särskilda behov hos enskilda	☐ Kartläggning av kommunens praxis kring när, hur och insatser som erbjuds målgruppen	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna statistik Koladas statistikdatabas, kostnad funktionsnedsättning LSS boende, krivånare [Källa 4] Koladas statistikdatabas, kostnad funktionsnedsättning LSS boende, krivånare [Källa 5]
	V. Hur ser kommunens praxis ut vid val av insats?	V. Kommunens rådande praxis i arbetet med personer med funktionsnedsättning kan påverka vilka insatser som utförs och i vilket skede de utförs. Praxis kan härra från tradition eller från politiska beslut		<ul style="list-style-type: none"> Kommunens egen utvärdering om rådande praxis

Analysen bör innehålla information över nuläget, av hur utvecklingen har sett ut över tid samt hur en jämförelse med liknande kommuner ser ut. I jämförelsen med liknande kommuner används förslagsvis SKR:s kommunindelning, men även exempelvis angränsande kommuner kan användas om det finnes vara mer ändamålsenligt eller mer genomförbart. Att vidga analysen till att också omfatta hur kommunen ligger till gentemot andra kommuner ger möjlighet till ett ökat lärande och utbyte av erfarenheter.

I följande avsnitt presenteras delfrågeställningarna som rekommenderas analyseras i detta steg.

Hur många LSS-insatser beviljas av kommunen?

Det absoluta antalet samt andelen av befolkningen som idag får insatser ger ett ingångsvärde för vilket behov som finns i kommunen. Analyser kan här göras inte bara för boendeinsatser enligt LSS, utan kan även omfatta andra typer av insatser genom LSS samt boendeinsatser som ges enligt SoL. På så vis får kommunen en bild av hur stor andel av totala LSS-insatser som är boendeinsatser samt om man i hög utsträckning använder SoL snarare än LSS som lagrum för att ge boendeinsatser till personer med funktionsnedsättning.

Denna typ av data finns tillgänglig via Socialstyrelsens statistikdatabaser. Det är därför enkelt att även analysera historisk utveckling samt jämföra med andra kommuner.

Hur ser fördelning av kommunens LSS-boendeinsatser ut?

Hur kommunens insatser är fördelade ger en ögonblicksbild över hur kommunen har valt att arbeta med målgruppen.

Under denna delfrågeställning bör kommunen analysera primärt hur fördelningen av boendeinsatser är mellan olika boendeformer

Socialstyrelsens statistikdatabaser är dessvärre begränsade hur data på kommunnivå redovisas, varför det inte går att se exempelvis fördelning av boendeinsatser per olika boendeformer. Inom denna frågeställning får kommunen än så länge använda sig av interna system som datakälla, alternativt vända sig till Socialstyrelsen för ett separat uttag.

Detta innebär att möjligheten till jämförelse med andra kommuner kommer vara begränsad. Historisk analys är avhängig på datatillgång i kommunens interna system.

Hur ser väntetiden och medianbotiden ut för kommunens lägenheter?

Väntetiden till en lägenhet ger en tidig indikation på vilken efterfrågan som finns samt hur kommunen har lyckats med att möta det behov som finns. Observera att indikatorer för väntetid även innefattar de situationer där den enskilde har erbjudits lägenhet men tackat nej.

Medianbotiden ger en indikation på hur lång tid varje lägenhet är uppbunden, vilket kan vara intressant både utifrån ett planeringsperspektiv, men också utifrån ett kvalitetsperspektiv.

För väntetider finns vissa data tillgänglig på Koladas statistikdatabas, medan kommunen får använda egna data för att kunna beräkna medianbotider.

Tillgång till data via Koladas databas gör det i teorin möjligt att jämföra med andra kommuner samt att genomföra historisk analys. Tyvärr är täckningsgraden på dessa datapunkter än så länge är relativt låg, vilket gör att det finns praktiska utmaningar i dagsläget.

Vad är kommunens kostnader för LSS-boenden?

En analys av kostnadsläget bör inkludera en analys av kostnad per brukare som ett mått på kostnadseffektivitet, men också mått som kopplar an till vilket finansiellt utrymme kommunen har gällande LSS-frågor. För det senare kan exempelvis kostnaden per invånare samt andelen av driftskostnader som LSS-boenden utgör användas. Genom dessa analyser kan kommunen se om finns ett behov av att vara mer kostnadseffektiv framöver i boendeprocessen framöver. Vidare bör eventuella höga kostnader granskas för att identifiera om de beror på någonting särskilt, exempelvis på grund av väldigt särskilda behov hos enskilda.

Koladas statistikdatabas har data kring kostnad per brukare och kostnad per invånare, men för ytterligare kostnadsanalys kan kommunen komplettera med egna data. För denna delfrågeställning är det möjligt att genomföra såväl historisk analys som jämförelse med andra kommuner, då data är både lättillgänglig och heltäckande.

Hur ser kommunens praxis ut vid val av insats?

Kommunens rådande praxis påverkar dess inriktning i arbetet med personer med funktionsnedsättning, exempelvis kan kommunen tendera att ge en viss typ av insats eller genomföra vissa typer av insatser på ett visst sätt. Exempelvis kan en kommun tendera att bevilja gruppbostad enligt LSS eller personlig assistans enligt LSS i högre grad än andra kommuner. Rådande praxis kan grunda sig i både tradition och kultur, men också medvetna val utifrån prioriteringar från verksamhet eller politik.

Genomförandet för denna delfrågeställning skiljer sig från övriga i detta steg och snarare än en ren kvantitativ analys ombeds kommunerna här göra en kvalitativ kartläggning av den egna verksamhetens praxis.

Givet att data kommer tas fram av kommunen själva finns ingen möjlighet till jämförelser med andra kommuner. Möjligheterna till historisk analys är också begränsade till att kartläggningar över insatsutbud och praxis tidigare har gjorts.

Steg 2: Behovet av boendeinsatser

När en analys av nuläge genomförts kan processens andra steg inledas. Syftet med Steg 2 är uppskatta hur stort det samlade behovet av lägenheter väntas vara under prognosperioden samt vilka typer av lägenheter som behovet består av. Detta behov ska i nästa steg matchas mot kommunen tillgång på boenden.

Detta steg är uppdelat i två frågeställningar. Den första frågeställningen är av ren kvantitativ natur där man frågar hur många lägenheter som kommunen har behov av under prognosperioden. Översikt ges nedan i.

Figur 19.

Figur 19. Översikt av Steg 2: Behov (1/2)

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
a) Hur många personer uppskattas tillhöra målgruppen som är aktuell för boendeinsatser enligt LSS?	I. Hur många personer har beslut om boendeinsats?	I. Personer som idag har behov är grunden till den framtida prognosen då de alla festa av dem kommer ha behov i flera år framåt.	☐ Antal personer som har ett verkställt beslut idag (dvs. har en boendeinsats) ☐ Antal personer som väntar på att få beslut verkställt (dvs. står i kö) ☐ Förväntad återstående boendetid för personer med beslut idag	<ul style="list-style-type: none"> Socialstyrelsens statistikdatabas för personer med funktionsnedsättning, antal med boende enligt LSS per kommun (Källa 1) Kommunens interna data över verkställda beslut Kommunens interna data över medelvarde och median för boendetid i LSS-boenden
	II. Hur många kända personer förväntas få beslut om boendeinsats?	II. Under de kommande åren kommer också ytterligare personer tillkomma i målgruppen, varav en viktig del av dessa individer är kända av kommunen. Kommunen har flera anor där de kan fånga upp vilka som kan väntas på ett beslut för funktionsnedsättningar som är kända för kommunen före 18 års ålder.	☐ Kartläggning av enskilda personer som kan väntas få beslut utifrån samverkan inom socialtjänstens alla verksamheter bl.a. skolor, individ- och familjecare, funktionshinderomsorg och särskolor.	<ul style="list-style-type: none"> Grupptjänster med alla/urval av kommande brukare och/eller anhöriga Enkäter hos skolor, bedömningar från handläggare inom socialtjänsten
	III. Hur många okända personer förväntas få beslut om boendeinsats?	III. Alla som väntas få beslut under de kommande åren har emellanåt inte kommunen tidigare kunskap om. Detta kan bero på att behovet av LSS-boende uppstår efter en person fyllt 18 år. Detta innebär att kommunen måste räkna in att det kommer uppstå behov hos en grupp där man inte ännu kan identifiera exakt vilken person som behovet rör.	☐ Befolkningsprojektioner på kommunnivå kombinerat med antagande om behov genom antingen: <ul style="list-style-type: none"> I. Att en viss andel av befolkningen i olika åldersgrupper antas få beslut eller II. Förväntad förekomst av vissa diagnoser som ofta berättigar beslut om LSS-boende, men som är svårare att upptäcka före 18 års ålder 	<ul style="list-style-type: none"> Befolkningsprognoser på kommunal nivå går att beställa från SCB (Källa 6) Socialstyrelsens statistikdatabas för diagnoser i specialiserad öppenvård (Källa 7) Socialstyrelsens statistikdatabas för läkemedel (Källa 8)
	IV. Hur ser in- och utflyttning till kommunen ut?	IV. Eldr- eller oflödd av personer som har eller väntas få beslut om boendeinsats under den prognosperioden kan påverka den kommande befolkningsammansättningen	☐ Projektioner för framtida in- eller utflyttning till eller från kommunen – i allmänhet eller, om möjligt, i synnerhet av personer med behov av boende enligt LSS	<ul style="list-style-type: none"> Det är möjligt att beställa projektioner från SCB för in- och utflyttning i kommunerna (Källa 6) Kommunens egna data och utvärdering av framtida in- och utflyttning från kommunen.

Den andra frågeställningen är av kvalitativ natur där kommunen analyserar vilken typ av lägenhet som behovet rör. Översikt av denna frågeställning presenteras separat i **Figur 20** nedan.

Figur 20. Översikt av Steg 2: Behov (2/2)

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
b) Vilka behov har de personer uppskattas vara aktuella för boendeinsatser enligt LSS?	I. Hur är målgruppen fördelad i olika persontyper och boendetyper?	I. Tillhörighet till persontyp inom LSS och nuvarande fördelning av boendetyp per persontyp, kan ge grundläggande information kring vilken typ lägenhet som kan vara lämpligt, även om individuella anpassningar fortfarande måste göras	☐ Andel av målgruppen per resp. persontyp ☐ Andel av målgruppen som är bäst lämpade för de olika boendeformerna (gruppboende, serviceboende resp. ASAB)	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system Grupptjänster med alla/urval av kommande brukare och/eller anhöriga och/eller intresseorganisationer
	II. Hur ser målgruppens behov av fysisk tillgänglighet i lägenheterna ut?	II. Behovet av fysisk tillgänglighet varierar, men styr i stor utsträckning vilka lägenheter som lämpliga	☐ Kartläggning av målgruppens generella behov av fysisk tillgänglighet (ex. andel som behöver duschbrita, lyfttillämpedel, etc.) ☐ Kartläggning av specifika individuella behov	<ul style="list-style-type: none"> Interna system baserat där brukares tillgänglighetskrav kan utläsas Dialog med den enskilda, anhöriga och intresseorganisationer
	III. Var bör lägenheterna placeras geografiskt för att svara mot målgruppens behov?	III. Geografisk närhet till sociala sammanhang eller kollektivtrafik för att även självständigt ta sig till daglig verksamhet kan påverka den enskildes vilja att acceptera eller neka lägenheten	☐ Kartläggning av målgruppens önskemål kring geografisk placering av lägenheten	<ul style="list-style-type: none"> Grupptjänster med alla/urval av kommande brukare och/eller anhöriga Dialog med den enskilda, anhöriga och intresseorganisationer
	IV. Hur ser målgruppens betalningsförmåga ut?	IV. Möjligheten till att betala hyra för en LSS-boad är avgörande för huruvida målgruppen har möjlighet att acceptera lägenheten	☐ Kartläggning av hur betalningsförmågan ser ut för målgruppen som är eller kan bli aktuell för boenden enligt LSS.	<ul style="list-style-type: none"> Diffusionsvarigs information av nuvarande hyresnivåer Sammanställning av nivån för bidrag som boenden enligt LSS kan vara aktuella för
	V. Vilket behov av flexibilitet har målgruppen över tid?	V. Brukaren kan ha behov eller önskemål av att byta lägenhet över tid eller vilja att göra bostadsomväxling, exempelvis kan ett singelboende ändras till ett parboende, ett vanligt LSS-boende till ett äldreboende etcetera.	☐ Kartläggning av målgruppens möjlighet och önskemål till flexibilitet över tid	<ul style="list-style-type: none"> Kartläggning av individuella planer Dialog med den enskilda, anhöriga och intresseorganisationer
	VI. I vilken utsträckning förekommer samjuklighet inom målgruppen?	VI. Förekomst av sjukdomsproblematis utöver den funktionsnedsättning som motiverar boendebehovet påverkar då ytterligare personalkompetens kan behövas och gruppammansättningen kan påverkas	☐ Andel av målgruppen som har ytterligare sjukdomsproblematis som påverkar boendesituationen, och i så fall vilken typ av sjukdom det är	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system Dialog med den enskilda, anhöriga och intresseorganisationer
	VII. Hur är ålders- och könsfördelning inom målgruppen?	VII. Ålder- och könsfördelningen kan påverka möjligheterna för god gruppammansättning på LSS-boendet	☐ Andel av målgruppen inom olika relevanta åldersspann ☐ Andel män resp. kvinnor inom målgruppen	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system
	VIII. Finns det övriga preferenser hos målgruppen att ta i beaktning?	VIII. Utöver ovan nämnda faktorer kan individuella preferenser påverka vilken typ av lägenhet en individ efterfrågar. Om den enskilda e upplever att vederbörandes preferenser är lagna i beaktning finns en högre sannolikhet att erbjuden lägenhet nekas.	☐ Kartläggning av övriga önskemål och anpassningsbehov personer som är eller kan bli aktuella för boenden enligt LSS har	<ul style="list-style-type: none"> Grupptjänster med alla/urval av nuvarande/bivande brukare och/eller anhöriga Dialog med intresseorganisationer Lokala enkäter och undersökningar bland brukare och bivande brukare i kommunen

2a) Hur många personer uppskattas tillhöra målgruppen som är aktuell för boendeinsatser enligt LSS?

Det totala antalet personer som uppskattas tillhöra målgruppen som är aktuell för boendeinsatser enligt LSS under prognosperioden består av tre delmängder, som representeras av tre delfrågeställningar i detta avsnitt.

Som bas finns personer som i dagsläget har beslut om boendeinsats. Därutöver kompletteras analysen med en kartläggning av personer som förväntas få ett

beslut under prognosperioden. Denna grupp av kommande beslut föreslås delas upp en grupp där de enskilda individerna är kända för kommunen samt en grupp där individerna inte är kända för kommunen.

Hur många personer har beslut om boendeinsats?

Personer som idag har behov av boende enligt LSS är grunden till den framtida prognosen då de allra flesta av dem kommer ha behov i flera år framåt. För att ta fram hur många personer som idag har en lägenhet enligt LSS så kan antal personer som har ett verkställt beslut idag (dvs. har en boendeinsats) eller antal personer som väntar på att få beslut verkställt (dvs. står i kö) slås samman till en grupp.

Prognosen måste också svara på hur stor andel av de med nuvarande beslut kommer ha ett fortsatt behov. Därmed bör förväntad återstående boendetid för personer med beslut idag sammanställas. För att ta fram denna data kan bedömningar av varje enskild person göras, men kommunens interna data kan också användas för att ta fram medelvärde och median för boendetid i LSS-boenden.

Hur många kända personer förväntas få beslut om boendeinsats?

Under de kommande åren kommer ytterligare personer än de som redan har beslut om boendeinsats att tillkomma i målgruppen. En väsentlig del av dessa personer är kända av kommunen redan innan beslutet om boende är taget, vilket underlättar prognosarbetet.

Gällande personer med funktionsnedsättningar som är kända för kommunen innan personen når 18 års ålder, har kommunen flera möjliga tillvägagångssätt för att fånga upp vilka som kan väntas få ett beslut om bostad enligt LSS. Genom att hålla exempelvis gruppintervjuer med potentiella brukare och närstående, genomföra enkäter från skolor eller sammanställa LSS-handläggares bedömningar kan kända behov uppskattas och föras in i prognosen. Det är viktigt att kommunen arbetar på ett övergripande plan så att alla grupper där framtida brukare kan finnas inkluderas, exempelvis även de elever som går i skolan på annan ort, ungdomar placerade på hem för vård eller boende, Statens institutionsstyrelse eller enskilda som behandlats hos rättspsykiatriska kliniker. Löpande dialog med Socialtjänsten har lyfts av kommuner som en framgångsfaktor för att fånga upp kommande behov.

Hur många okända personer förväntas få beslut om boendeinsats?

Alla som väntas få beslut under de kommande åren har emellertid inte kommunen tidigare kunskap om. Detta kan bero på att behovet kan ha varit okänt hos kommunen innan den enskilde fyllde 18 eller har behovet av ett LSS-boende uppstått av en plötslig och oförutsägbar händelse. Detta innebär att kommunen måste beakta att det kommer tillkomma behov av lägenheter för personer som ännu exakt kan identifieras, även om man kan vara relativt säker på att behovet kommer att uppstå.

För att möjliggöra beräkning av okända personers framtida behov kan befolkningsprojektioner på kommunnivå användas. Genom befolkningsprojektioner ges en uppfattning av hur många personer i kommunen som kommer vara i en viss ålder i framtiden. Denna datapunkt måste sedan kombineras med en faktor som avgör hur stor andel av den relevanta befolkningen som kommer ha ett behov.

Denna faktor kan beräknas på två sätt:

1. Andel av befolkningen i olika åldersgrupper som antas få ett icke-förutsägbart beslut om LSS-boende
2. Andel av befolkningen i olika åldersgrupper som väntas ha diagnoser som ofta berättigar beslut om LSS-boende, men som är svåra att upptäcka före 18-års ålder

Data kring alternativ nummer 1 behöver hämtas från kommunens interna data. Om man väljer denna väg rekommenderas kommunen ta fram en schablon från historiska data över hur många vars behov inte var möjliga att förutse. Denna andel kan sedan multipliceras med den givna befolkningsstorleken.

En mer avancerad metod är alternativ 2 då man snarare än historisk erfarenhet använder sig av Socialstyrelsens data över förekomst av vissa utvalda diagnoser.

Befolkningsprognoser på kommunal nivå går att beställa från Statistiska Centralbyrån.

Hur ser in- och utflyttning till kommunen ut?

Efter att ha genomfört de första tre stegen har kommunen en uppfattning av antalet personer som kommer vara aktuella under prognosperioden. Denna siffra kan dock behöva justeras utifrån in- och utflyttning i kommunen.

Ett in- eller utflöde av personer som har eller väntas få beslut om boendeinsats under den prognostiserade perioden kan påverka den kommande befolkningssammansättningen. För att genomföra en demografisk analys likt detta så kan kommunens egna data och utvärderingar gällande in- och utflyttning i kommunen användas.

Det finns två alternativ för detta steg; att antingen ta fram projektioner för in- och utflyttning i allmänhet, eller att ta fram projektioner i synnerlighet av personer med behov av boende enligt LSS. För att ta fram en projektion i allmänhet, kan underlag från Statistiska Centralbyrån beställas.

2b) Vilka behov har de personer som uppskattas vara aktuella för boendeinsatser enligt LSS?

En kvalitativ kartläggning av behov för den samlade gruppen är en central del av behovsanalysen. Det är förstås grundläggande att veta antalet platser som behövs, men givet att de specifika behoven kan variera kraftigt från person till person är det nödvändigt att ta reda på mer information kring vad exakt det är som personerna är i behov av.

Som svar på denna frågeställning kommer därför flera olika behovsdimensioner belysas, däribland fysisk tillgänglighet i boendet, geografisk placering av boendet samt betalningsförmåga.

Hur är målgruppen fördelad i olika personkretsar?

Tillhörighet till personkrets inom LSS och nuvarande fördelning av bostadstyp per personkrets, kan ge grundläggande information kring vilken typ av lägenhet som kan vara lämpligt för den enskilde. I den kvalitativa analysen som genomfördes inför detta metodstöd framkom att stödbehov varierar inom personkretsarna men att personer tillhörande personkrets 1 generellt inte behöver lika många justeringar för fysisk tillgänglighet, som en person tillhörande exempelvis personkrets 2.

En kartläggning av fördelningen mellan personkretsarna och en kartläggning av fördelningen av grupp- och servicebostäder och ASAB inom personkretsarna, kan därför vara en indikator för vilka sorters bostäder som kan komma att behövas. Observera att detta inte utesluter att den enskildes behov tas i beaktning utan kan ses som en del i kartläggningen av vilket behov av bostäder som finns i kommunen.

För att sammanställa målgruppens fördelning mellan respektive personkrets och målgruppens fördelning inom de olika typerna av bostäder, kan kommunens interna system användas. Vidare bör en kontinuerlig dialog med brukare, närstående och intresseorganisationer föras för att kartlägga andel av målgruppen som är bäst lämpade för de olika boendeformerna (gruppboestad, serviceboestad respektive ASAB).

Hur ser målgruppens behov av fysisk tillgänglighet i lägenheterna ut?

En av de största utmaningarna som kommunerna möter är att tillmötesgå målgruppens individuella tillgänglighetsbehov. I och med att de personer som kan bli aktuella för boende enligt LSS kan tillhöra olika personkretsar och exempelvis ha autism, svåra fysiska funktionsnedsättningar eller en förvärvad hjärnskada, kräver varje enskild person olika nivåer och typer av bostads- och personalanpassning. Behovet av fysisk tillgänglighet varierar, men styr i stor utsträckning vilka boenden som lämpliga.

När kommunen beslutar om att den enskilde erbjuds en bostad enligt LSS är det upp till kommunen att besluta om huruvida en BSS eller ASAB ska beviljas. Insatsen ska emellertid främja jämlikhet i levnadsvillkor och den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatsen som ges. Vidare ska verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet.

För att möjliggöra att boendet tillhandahåller det som är nödvändigt för den enskilde, bör en kartläggning av målgruppens generella behov av fysisk tillgänglighet (exempelvis andel som behöver plats i badrum för duschbreds eller olika typer av lyfthjälpmiddel, etcetera) göras, detta kan sammanställas med hjälp

av kommunens interna system där brukarens tillgänglighetskrav går att utläsa. För att vidare säkerställa god tillgänglighet där specifika individuella behov tas i beaktning, bör en kontinuerlig dialog med både intresseorganisationer och den enskilde och närstående föras. Möjligheterna och tillvägagångssätt för att genomföra detta steg i metodstödet kan variera mellan kommunerna. Respektive kommun bör anpassa arbetssättet efter sin kontext och sina möjligheter.

Var bör boendet placeras geografiskt för att svara mot målgruppens behov?

Som beskrivet i föregående avsnitt ska kommunen främja jämlikhet i levnadsvillkor och den enskilde ska ha möjlighet att ges inflytande och vara medbestämmande över insatsen som ges.

Av samma anledningar är det viktigt att kartlägga målgruppens önskemål gällande geografisk placering av lägenheten. Olika brukare har olika preferenser om geografisk placering där vanligt förekommande önskemål kan vara närhet till sociala sammanhang eller kollektivtrafik för att exempelvis självständigt ta sig till daglig verksamhet. Den enskildes preferenser kan påverka hans vilja att acceptera eller neka till erbjudande om en lägenhet, varför en viktig datakälla blir en dialog med den enskilde, närstående och intresseorganisationer.

Hur ser målgruppens betalningsförmåga ut?

En faktor att ta hänsyn till vid prognostisering av boende är de framtida hyresgästernas betalningsförmåga. Målgruppen behöver kunna betala hyra för en bostad enligt LSS.

Kommunen kan välja att ta ut avgift enligt 18 § LSS eller hyra enligt 12 kap. jordabalken (hyreslagen). Väljer kommunen att ta ut hyra ska hyressättningen ske utifrån bruksvärdesprincipen, 55 § hyreslagen.

Vid hyressättning ska varken gruppboendets gemensamma utrymmen eller personalutrymmena räknas med i den enskildes bostadsyta. Personalutrymmen bör betraktas som en del i den särskilda service och omvårdnad som ges i anslutning till bostaden. Däremot finns det inget hinder mot att kommunen beaktar värdet av tillgången till gemensamhetsutrymmena vid hyressättningen av bostaden, se RÅ 2005 ref. 28, dvs. tillgången till de gemensamma ytorna ökar bruksvärdet på lägenheten. Se Socialstyrelsens handbok Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS s. 58.

När vissa anpassningar i bostäder enligt LSS görs, kan bruksvärdet på lägenheten öka trots att anpassningarna berott på funktionsnedsättning. Merkostnadsprincipen kan inte göras gällande för hyresbeloppet. I prop. 1992/93:159 framhålls att det är en viktig handikappolitisk princip att en person inte ska ha merkostnader på grund av sin funktionsnedsättning. Tanken är att ett omfattande behov av omvårdnad på grund av en funktionsnedsättning inte ska medföra en lägre levnadsstandard än den som gäller för personer utan motsvarande behov (prop. 1992/93:159 s. 99). I LSS har därför införts begränsningar när det gäller möjligheten för kommunen och regionerna att ta ut

avgifter. LSS har emellertid inte till syfte att kompensera personer med funktionsnedsättningar för merkostnader - det syftet har däremot den statliga merkostnadsersättningen som lämnas inom ramen för socialförsäkringssystemet, och en inkomstutjämnande effekt har även regelverket kring bostadstillägg (50 och 101 kap. SFB).

Möjligheten för den enskilde att välja en billigare bostad är liten och likaså möjligheten att förbättra sin disponibla inkomst. I och med att en stor del av målgruppen för LSS-boenden mottar kommunalt bostadsbidrag utgör hyressättningen och den enskildes betalningsförmåga en faktor som kan bidra till komplexitet vid prognostiserandet och anpassningsarbetet av LSS-boende.

Vid planering av exempelvis nybyggnation och anpassningar av nuvarande LSS-boenden är det därför mycket viktigt att den framtida hyresgästens betalningsförmåga blir en faktor som tas hänsyn till. Betalningsförmågan påverkar dock inte fastställande av bruksvärdet och hyresbeloppet.

Vilket behov av flexibilitet har målgruppen över tid?

Den enskilde som bor i bostad enligt LSS kan ha behov eller önskemål av att byta lägenhet över tid i takt med att unika livssituationer förändras. Den enskilde kan i vissa fall vilja att göra bostadskarriär eller så kan det finnas önskemål om att ett singelboende ändras till ett parboende, ett vanligt LSS-boende till ett äldreboende etcetera. Ett exempel på en livssituation vars förekomst ökar, är parrelationer och samboskap i LSS-boenden. Denna positiva utveckling innebär samtidigt en svårprognostiserad faktor som kommunerna måste ta hänsyn till i planeringen av LSS-boenden givet att situationer som dessa påverkar såväl behov av bostadsyta och bostadsutformning som antal personer i LSS-boendet, därför kan planering av behov av flexibilitet vara positivt.

Inom ramarna för respektive kommuns möjligheter bör en kartläggning av individuella preferenser gällande önskemål om förändring av boende över tid bör inkluderas i prognosarbetet och kan göras i dialog med den enskilde, närstående och intresseorganisationer.

I vilken utsträckning förekommer samsjuklighet inom målgruppen?

I en grupp- eller servicebostad ska den enskilde ges möjlighet att skapa en gemenskap och knyta sociala band. Sammansättningen av personerna på ett boende är av stor vikt för den enskildes förutsättningar för en betydelsefull gemenskap. Vid kommunens planering av lägenheter behöver dock inte bara gruppammansättningen på boendet tas i beaktning, men även personalens kompetens avseende personerna som bor där,¹⁹ vilket påverkar möjligheterna att prognostisera framåt.

En faktor inom ramen för den enskildes individuella behov som påverkar både gruppammansättningen samt i viss mån lokalisering av boenden, är gränslandet mellan LSS-behov och andra behov. Exempelvis vittnas det om att

---

¹⁹ Socialstyrelsen. Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, 2018

samsjuklighetsproblematik ökar inom målgruppen där särskilt missbruk är ett gränsland. Ökningen av dubbeldiagnoser ställer bland annat högre krav på personalen och dess kompetens på boenden. För att prognostisera så träffsäkert som möjligt bör kommunens boendeprognostisering inkludera en kartläggning av eventuell samsjuklighet, detta kan göras med hjälp av kommunens interna system.

Hur är ålders- och könsfördelningen inom målgruppen?

Ytterligare en faktor som påverkar grupsammansättningen på boendet är ålders- och könsfördelningen på de boende. Sammansättningen av personerna är av stor vikt för den enskildes förutsättningar för en betydelsefull gemenskap och påverkar möjligheterna för goda levnadsvillkor. En kartläggning av målgruppens ålder och kön kan sammanställas med hjälp av kommunens interna system och möjliggöra en bättre matchning mellan bostad och brukare.

”Jag tycker att det är utmanande att skapa en bra grupsammansättning på boenden så att individernas ålder är jämn samtidigt som deras respektive behov och önskemål blir tillgodosedda” – kommunrepresentant

Finns det övriga preferenser hos målgruppen att ta i beaktning?

Den kvalitativa analysen som genomfördes inför framtagandet av metodstödet påvisade att det är allt vanligare att brukare har olika livssituationer som påverkar boendesituationen och önskemål om lägenhet. Utöver de aspekter som nämnts ovan, kan det finnas andra viktiga faktorer att ta hänsyn till. För att uppnå ett individanpassat, ändamålsenligt stöd finns därför ett behov av svängrum för att kunna anpassa insatsen enligt den enskildes behov och livssituation. Om den enskilde inte upplever att dennes preferenser är tagna i beaktning är det högre sannolikhet att den enskilde tackar nej till ett erbjudande om hen upplever att de inte motsvarar de behov och det önskemål som hen har. Inom ramarna för respektive kommuns möjligheter är det därför en god idé att överväga andra individuella preferenser, i den mån det är möjligt, redan i prognosarbetet.

Enligt SOU 2018:88 tenderar människor idag i högre utsträckning vilja kunna välja vilket boende de flyttar till²⁰. De som i dag ansöker om BSS eller ASAB har växt upp under andra förhållanden än de som flyttade till sådana bostäder när lagen tillkom och kan således ha andra önskemål och förväntningar på vad en sådan bostad ska erbjuda. Vidare konstaterar utredningen att det är självklart att den som bor i en BSS inte ska få alla sina behov, inom olika livsområden, tillgodosedda inom ramen för insatsen.

Gränsdragning för den enskildes preferenser upplever vissa kommuner som svår och därför rekommenderas kontinuerlig dialog med intresseorganisationer, brukare och närstående i kombination med regelbundna enkäter bland brukare och blivande brukare i kommunen där önskemål och anpassningsbehov personer som är eller kan bli aktuella för boende enligt LSS har.

---

²⁰ SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

Steg 3: Tillgång på lägenheter

När en analys av behovet av boendeinsatser genomförs kan processens tredje steg inledas. I detta steg ska tillgången på lägenheter som finns i kommunen granskas. Detta görs för att kunna matcha det utbud som finns gentemot det behov som identifierats i steg 2.

Precis som steg 2 är steg 3 uppdelat i två huvudfrågeställningar. Den första är kvantitativ och berör hur många lägenheter kommunen har till sitt förfogande. Den andra är kvalitativ och berör vilken utformning och tillgänglighetsgrad dessa boenden har, i syfte att säkerställa god matchning gentemot målgruppens behov. Se en översikt av Steg 3 i **Figur 21** nedan:

Figur 21. Tillgång på boenden

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
a) Hur många lägenheter väntas kommunen ha till sitt förfogande?	I. Hur många lägenheter finns i det nuvarande beståndet?	I. Basen för det kommunen kan erbjuda är i normala fall de lägenheter man har i det nuvarande beståndet, antingen genom egen regi eller enligt gällande avtal	☐ Antal lägenheter för LSS som finns i kommunen ☐ Antal lägenheter i övriga fastigheter inom kommunen som skulle kunna nyttjas som LSS-boenden ☐ Antal lägenheter i andra kommuner där kommunen har gällande avtal ☐ Antal inhyrda och köpta platser ☐ Kartläggning av teknisk status på fastigheterna ☐ Ansökanstid på inhyrda platser ☐ Antal lägenheter per enskilt boende	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system Fastighetsägarens och driftansvariges information av nuvarande bostäder och fastigheter
	II. Hur många lägenheter är under projektering/under uppförande?	II. Utöver det nuvarande beståndet kan det redan enligt nuvarande plan tillkomma ett antal interna och externa lägenheter de kommande fem åren som kommunen kan räkna in	☐ Antal lägenheter för LSS som finns under projektering ☐ Förväntad teknisk status på dessa tillkommande lägenheterna ☐ Andel av lägenheter inom egen regi samt köpta platser ☐ Antal lägenheter per enskilt boende	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system Sammanställning av information från fastighetsägare
b) Vilken utformning och tillgänglighetsgrad har de lägenheter som kommunen väntas ha till sitt förfogande?	I. Vilken grad av fysisk tillgänglighet behövs i kommunens lägenheter?	I. Centralt i en lägenhets karaktär är vilken grad av fysisk tillgänglighet som lägenheten har eller möjliggör	☐ Genomlysning av grad av fysisk tillgänglighet i lägenheten ☐ Genomlysning av grad av flexibilitet för att justera tillgängligheten i lägenheten ☐ Andel lägenheter bäst lämpat för de olika boendeformerna (gruppboende, serviceboende resp. ASAB)	<ul style="list-style-type: none"> Fastighetsägarens och driftansvariges information av nuvarande bostäder och fastigheter Kommunens interna system över möjliga boendeformer
	II. Var bör kommunens lägenheter placeras geografiskt?	II. En lägenhets geografiska placering i en kommun är avgörande, dels för att säkerställa en god matchning gentemot behov, men också för att undvika institutionell prägel. Lägenhetens närhet till sociala sammanhang eller kollektivtrafik för att exv. självständigt ta sig till daglig verksamhet är också viktiga faktorer	☐ Kartläggning av geografisk placering av lägenheter i kommunen (exv. fördelning i olika delar av kommunen) ☐ Kartläggning av möjligheter till kollektivtrafik	<ul style="list-style-type: none"> Sammanställning av information från förvaltningar som bland annat arbetar inom stadsbyggnad, teknik- och fastighet och ekonomi tillsammans med kommunledningen och andra relevanta förvaltningar inom kommunen
	III. Vilka övriga egenskaper är viktiga för kommunens lägenheter?	III. Vidare har en lägenhet andra karaktäristika som behöver analyseras för att säkerställa en god matchning gentemot behov	☐ Genomlysning av möjlig månadshyra för brukaren ☐ Kartläggning av hur väl boenden matchar övriga önskemål och preferenser hos målgruppen (exv. kopplat till boendesammansättning) ☐ Andel lägenheter som har bredband	<ul style="list-style-type: none"> Gruppsammanläggning med alla/urval av kommande brukare och/eller anhöriga Dialog med intresseorganisationer Driftansvariges information av nuvarande bostäder och fastigheter

3a) Hur många lägenheter väntas kommunen ha till sitt förfogande?

Likt steg 2 behöver frågan om hur många lägenheter kommuner kommer att förfoga över brytas ned i flera delfrågeställningar.

Dels behöver kommunen klargöra hur stort antal lägenheter som finns i det nuvarande beståndet och därefter göra en analys av hur många lägenheter som enligt nuvarande planering kommer att tillkomma under prognosperioden.

Hur många lägenheter finns i det nuvarande beståndet?

Basen för det kommunen kan erbjuda är i normala fall de lägenheter man redan har i det nuvarande beståndet, antingen genom att driva boenden i egen regi eller enligt gällande avtal med annan part.

Kommunens interna system kan användas för att ta fram antal lägenheter för LSS som finns i kommunen, antal lägenheter i övriga fastigheter inom kommunen som skulle kunna nyttjas som LSS-boenden, antal lägenheter i andra kommuner där kommunen har gällande avtal samt antal inhyrda bostäder.

Kommunen bör även göra en bedömning av teknisk status på befintliga fastigheter för att kunna avgöra om det under prognosperioden kommer att krävas renovering som kan minska kapaciteten under en period. Data kring teknisk status på fastigheter bör kunna inhämtas från fastighetsägaren samt driftsansvariga.

Av Socialstyrelsens föreskrifter framgår att gruppboendestäder bör utformas så att de inte får en institutionell prägel. En faktor som därmed också måste beaktas vid boendeprognostisering är antalet boende i en LSS-bostad. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är det allmänna rådet att 3–5 personer får bo i gruppboendestad. Vidare står i föreskriften att ytterligare någon boende kan accepteras, men endast under förutsättning att samtliga personer som bor i gruppboendestaden tillförsäkras goda levnadsvillkor²¹. Det kan bo fler personer i serviceboendestad än i gruppboendestad. Exakt hur många är inte angivet i lagens förarbeten, men i Socialstyrelsens allmänna råd betonas att antalet boende bör vara så begränsat att serviceboendestaden integreras i bostadsområdet och en institutionell boendemiljö undviks²². Enligt IVO:s rapport ”Kan jag leva som andra?” (2015) bor det mellan 5–10 personer i de flesta serviceboendestäder²³. Data kring antal boende per bostad kan också hämtas från kommunens interna system.

Hur många lägenheter är under projektering/under uppförande?

Utöver det nuvarande beståndet kan det redan enligt nuvarande plan tillkomma ett antal interna och externa lägenheter under prognosperioden som därmed kommunen kan räkna in i sin tillgång.

Med hjälp av kommunens interna system kan antal lägenheter för LSS som finns under projektering och antal lägenheter för LSS som finns under uppförande sammanställas. Från respektive fastighetsägare kan information om förväntad teknisk status på lägenheterna och tillkommande lägenheter samlas in. Även eventuellt behov av avveckling av icke-ändamålsenliga lägenheter bör tas i beaktning.

En aspekt som påverkar prognoser för lägenheter under projektering/uppförande, och som lyftes vid flera intervjuer som genomfördes inför framtagandet av metodstödet, är att det upplevs råda skilda förutsättningar för kommunala respektive privata utförare, till exempel när det gäller antalet boende i en gruppboendestad.

Enskild verksamhet enligt 9 § 9 LSS kräver alltid tillstånd av IVO. Kommuner som bedriver verksamhet enligt 9 § 9 LSS har ingen tillståndsplikt men ska anmäla sin verksamhet till IVO²⁴. Enligt en aktör som inkluderats i den kvalitativa analysen, kan man vittna om en trend av när kommunerna är utförare så tenderar

---

²¹ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (SOSFS 2002:9) [Internet]. Stockholm: Socialstyrelsen.

²² SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

²³ Inspektionen för vård och omsorg. Kan jag leva som andra? Insatser i bostad med särskild service för vuxna med funktionsnedsättning, 2015

²⁴ Socialtjänst. Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, 2015

antalet boende överstiga sex personer. Det faktum att det finns skillnader i förfaringssätt kan orsaka skillnaderna mellan utförare och är vidare en aspekt som kommunen bör ta i beaktning vid prognosarbetet av lägenheter.

3b) Vilken utformning och tillgänglighetsgrad har de lägenheter som kommunen väntas ha till sitt förfogande?

Vilken grad av fysisk tillgänglighet behövs i kommunens lägenheter?

Centralt i ett boendes karaktär är den grad av fysisk tillgänglighet som lägenheten har eller möjliggör. Med fysisk tillgänglighet avses två grundläggande faktorer; dels att den enskilde ska erbjudas ett välanpassat boende, dels att det ska möjliggöra en god arbetsmiljö för personalen på LSS-boendet.

Den första faktorn, att den enskilde ska erbjudas en lägenhet som är fysiskt tillgänglig, är en av de viktigaste aspekterna men också en av de största utmaningarna. Mer detaljer kring vad denna punkt innebär finns i avsnittet för steg 2 under ”Fysisk tillgänglighet i boendet”.

Den andra faktorn avser säkerställande av en god arbetsmiljö för personalen på LSS-boendet där en aspekt som behöver tas hänsyn till vid kartläggning av bostädernas karaktär är att brukarna kan ha olika behov av personal på dag- och nattid. Detta ställer olika krav på personalen och arbetsplatsens utformning, exempelvis vilka personalutrymmen som behöver finnas på plats. En god arbetsmiljö är en grundläggande förutsättning för att kunna ge högkvalitativ omsorg, samtidigt är det en avgörande faktor för att skapa trygghet hos personer som bor i en bostad enligt LSS. Därför behöver boenden följa Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om arbetsplatsens utformning²⁵.

Av ovanstående anledningar är det viktigt att ta hänsyn till fysisk tillgänglighet i prognosarbetet. För att sammanställa behov av fysisk tillgänglighet kan genomlysning genomföras med hjälp av fastighetsägare och driftansvariga, där förväntad fysisk tillgänglighet i boendet och av grad av flexibilitet för att justera tillgängligheten i boendet till andra utförandet tas fram. Dessutom bör även fördelning enligt boendeform (gruppboende, serviceboende och ASAB) tas fram från kommunens interna system.

Var bör kommunens lägenheter placeras geografiskt?

Kvinnor och män med funktionsnedsättning har historiskt sett ofta varit diskriminerade och utestängda från delar av samhället²⁶. Av Socialstyrelsens föreskrifter framgår att gruppboendestäder bör vara förlagda till vanliga bostadsområden och att de bör utformas och lokaliseras så att de integreras i

---

²⁵ Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 2009:2) [Internet]. Stockholm: Arbetsmiljöverket [citerad 31 mars 2020].

²⁶ Socialstyrelsen. Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, 2018

bostadsområdet och inte får en institutionell prägel²⁷. En BSS bör därför inte vara belägen i nära anslutning till en annan sådan bostad, eller andra bostäder som inte är ordinära såsom till exempel korttidshem eller särskilda boendeformer för äldre²⁸. LSS-boendet bör inte heller samlokaliseras med eventuella daglig verksamhet, för att undvika en institutionell miljö²⁹. Dock är boendets närhet till sociala sammanhang eller närhet till kollektivtrafik, för att exempelvis självständigt ta sig till daglig verksamhet, viktiga faktorer att ha i beaktning.

Den geografiska placeringen av BSS eller ASAB är reglerade i förarbeten till lagen och påverkar kommunens möjligheter att bygga, eller anpassa, nya LSS-boenden och är således en faktor att ta hänsyn till vid prognostisering. Ett boendes geografiska placering i en kommun är avgörande, dels för att säkerställa en god matchning gentemot behov, dels för att undvika institutionell prägel.

Samtliga aspekter som nämns ovan behöver beaktas vid boendeprognostisering. Kommunen bör i samverkan med andra relevanta förvaltningar, exempelvis förvaltningar som arbetar med stadsplanering och exploatering samt kommunens fastighetsorganisation eller motsvarande, sammanställa information avseende geografisk placering av boenden i kommunen samt kartlägga möjligheterna till kollektivtrafik.

Vilka övriga egenskaper är viktiga för kommunens lägenheter?

I och med att boendeinsatser enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och att den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatsen som ges, finns andra egenskaper som behöver analyseras för att säkerställa en god matchning gentemot behov. Mer information kring vilka faktorer som kan behöva kartläggas finns i delfrågeställningarna rörande fråga 2b) Vilka behov har de personer uppskattas vara aktuella för boendeinsatser enligt LSS?

En kontinuerlig dialog med brukare, närstående och intresseorganisationer bör föras för att fånga upp egenskaper som påverkar lägenhetens karaktär i syfte att säkerställa att lägenheten matchar önskemål och preferenser hos målgruppen.

Exempel på dimensioner som bör kartläggas är månadshyra och i vilken utsträckning som lägenheten är förenlig med en god boendesammansättning. Kommunen bör särskilt utvärdera tillgången på bredband. För att samla in denna typ av information kan dialog föras med driftsansvariga för fastigheterna.

---

²⁷ Riksförbundet FUB. "Ett gott liv". Om bostad och stöd i bostaden, nu och i framtiden för personer med utvecklingsstörning, 2014

²⁸ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (SOSFS 2002:9) [Internet]. Stockholm: Socialstyrelsen

²⁹ Socialstyrelsen. Kartläggning och analys av vissa insatser enligt LSS. Delredovisning av regeringsuppdrag, 2015

Steg 4: Övriga förutsättningar

När kommunen har sammanställt det förväntade behovet och den förväntade tillgången återstår att justera för övriga förutsättningar som påverkar kommunens möjligheter till att prognostisera och planera för LSS-bostäder. Detta är syftet med Steg 4. I steg 4 berörs alltså inte enbart förutsättningar som ändrar prognosen som sådan, utan vissa av faktorerna är mer relevanta när övervägningar ska göras rörande planering. I detta metodstöd behandlas de dock gemensamt i Steg 4 då överlapp förekommer.

I steg 4 analyseras därför två frågeställningar: en frågeställning kopplat till kommuninterna faktorer och en kopplat till omvärldsfaktorer. En översikt av Steg 4 finns i **Figur 22** nedan:

Figur 22. Översikt av Steg 4: Övriga förutsättningar

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
a) Hur påverkar kommuninterna faktorer kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?	I. Hur ser kommunens finansiella ställning ut?	I. Kommunens finansiella ställning påverkar dess förmåga att bedriva samt investera i nya LSS-boenden under prognosperioden	☐ Hur kommunens ekonomiska läge spå förändras framöver ☐ Hur insatserna kan utformas för att verka kostnadseffektivt	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens egen utvärdering om dess finansiella läge, och vilka möjligheter som finns för anpassa/utföra nya LSS-boenden Kommunens egen utvärdering hur LSS-boenden kan levereras på mest kostnadseffektiva sätt
	III. Vilken kompetens finns hos personalen?	III. Tillgång till rätt personal möjliggör matchning mellan brukare och personal samt minskar risken för att brukaren tappar nöj p.g.a. personalens kunskapsnivå	☐ Personalens utbildning, erfarenhet och kompatibilitet med förväntad målgrupp och utbud av lägenheter	<ul style="list-style-type: none"> Sammanställning från personalavdelningar hos driftsansvariga verksamheter på boenden Dialog med den enskilde, antränga och intresseorganisationer för att sammanställa den enskildes behov av personal
	III. Hur ser kommunens tillgång på byggbar mark ut?	III. Kommunens tillgång på byggbar mark avgör vilka möjligheter kommunen har att uppföra nya LSS-boenden under prognosperioden	☐ Kartläggning av tillgång på byggbar mark i kommunen	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens aktuella översiktsplan över mark och vatten samt bebyggd miljö
b) Hur påverkar omvärldsfaktorer kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?	I. Vilka teknologiska hjälpmedel kan tas i beaktning?	I. Teknologier inom välfärdsteknik eller rent vardagliga områden kan förenkla personer med funktionsnedsättnings liv och öka självständighet, och kan således påverka behovet av LSS-boende	☐ Hur kommunen kan implementera teknologiska framsteg i sitt arbete med LSS-boenden	<ul style="list-style-type: none"> Interna utvärderingar om hur kommunen bäst kan implementera teknologiska framsteg i arbetet Samarbeten med andra kommuner för att dela lärdomar med varandra
	II. Hur ser den politiska och juridiska utvecklingen ut?	II. Politiken påverkar den allmänna inriktningen för hur boendeinsatser enligt LSS utvecklas, både på kommunal, regional och nationell nivå	☐ Hur den politiska sfären påverkar LSS-boendens utveckling	<ul style="list-style-type: none"> Interna utvärderingar om den politiska inriktningen inom området för LSS-boenden Utvärderingar av nationella beslut, och dess påverkan på kommunens verksamhet
	III. Hur ser den regionala utvecklingen ut?	III. Den regionala utvecklingen kan påverka den allmänna inriktningen av LSS-boenden inom kommunen	☐ Hur den regionala vård- och omsorgsutvecklingen kan komma att påverka LSS-boenden i kommunen ☐ Hur möjligheterna till samarbete mellan andra närliggande kommuner ut	<ul style="list-style-type: none"> Utvärderingar av förändringar av inriktning avseende LSS-frågor på regional nivå, och hur det kan påverka kommunens verksamhet Utvärdering av samarbetsmöjligheter

Hur påverkar kommuninterna faktorer kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?

Hur ser kommunens finansiella ställning ut?

LSS är en rättighetslagstiftning, vilket innebär att LSS-verksamheten ska prioriteras framför annan kommunal verksamhet. Om kostnader för LSS-verksamhet ökar leder detta till att annan verksamhet i kommunen behöver stå tillbaka³⁰. Det är alltså av stor vikt att kommunen har en god finansiella ställning för att kunna göra de investeringar som krävs i LSS-boenden och kunna ge de insatser som målgruppen har rätt till.

För att kartlägga kommunens ekonomi bör kommunens egen utvärdering om dess finansiella läge användas. I synnerhet bör eventuella förväntade förändringar i kommunens framtida ekonomiska läge studeras och därefter bör en analys av hur det kommer att påverka kommunens möjlighet att anpassa eller uppföra nya LSS-

³⁰ Sveriges Kommuner och Regioner. Resursfördelning inom handikappomsorgen i kommuner. Goda exempel från sex kommuner, 2007

boenden att genomföras. I ljuset av detta bör kommunen även undersöka hur LSS-insatser kan utformas så kostnadseffektivt som möjligt.

Vilken kompetens finns hos personalen?

Personalen inom LSS förväntas hantera utmanande situationer och inneha en bredd av olika kompetenser. Under intervjuerna har flertalet exempel på kompetenser som är helt nödvändiga för att kunna genomföra boendeinsatser på bästa sätt framkommit, exempelvis: korrekt teknik vid lyft, teknik vid matning, samarbetsförmåga, kunskap om funktionsnedsättningar, en välutvecklad kommunikationsförmåga samt erfarenhet av att kunna hantera olika typer av utmanande beteende.

Tillgång till rätt personal är därför en grundförutsättning för att LSS-boenden ska fungera. En god och bred tillgång på personal möjliggör dessutom matchning mellan brukare och personal samt minskar risken för att brukaren tackar nej till erbjudande om en bostad.

I och med att LSS är en rättighetslagstiftning är kommunen skyldiga målgruppen att tillhandahålla adekvat personal. Det är därför nödvändigt för kommunen att analysera den nuvarande personalens utbildning, erfarenhet samt kompetens med förväntad målgrupp.

I ett planeringsskede kan en kommuns förutsättningar på personalområdet leda till att olika boendelösningar. En kommun som har svårare att rekrytera egen personal kanske föredrar att i högre utsträckning köpa platser från extern part.

Möjliga källor för uppgifter om kompetens är sammanställningar från personalavdelningar hos driftsansvariga verksamheter på boenden. Parallellt bör dialog med den enskilde, närstående och intresseorganisationer föras för att sammanställa den enskildes behov av personal. Kommunen kan sedan jämföra om befintlig personaltillgång tillgodoser behovet och planera därefter.

Hur ser kommunens tillgång på byggbar mark ut?

Kommunens tillgång på byggbar mark är avgörande för möjligheterna för att uppföra nya LSS-boenden. Många kommuner vittnar om brist på boenden enligt LSS och svårigheter med att identifiera byggbar mark anges som en av huvudledningarna. Detta leder till att kommunerna ökar antal lägenheter per boende enligt LSS vilket i sin tur ökar risken för en institutionell miljö³¹.

I och med att kommunen är ålagd att finna ändamålsenliga boenden till de personer som har behov av LSS-boenden är det av vikt att kartlägga huruvida kommunen har en god tillgång på byggbar mark.

I ett planeringsskede blir tillgången på byggbar mark en viktig faktor i hur kommunen väljer att agera utifrån den givna prognosen. En kommun med en god tillgång på byggbar mark kan välja att bygga nya boenden, medan en kommun

---

³¹ SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

med mindre god tillgång får försöka använda andra sätt, exempelvis att omvandla andra typer av bostäder till LSS-boenden eller köpa in platser av extern part.

En kartläggning över tillgång på byggbar mark i kommunen bör kunna tas fram med hjälp av kommunens aktuella översiktsplan över mark och vatten samt bebyggd miljö. För mer information, se SKR:s rapporter ”Gäller LOU vid hyra av lokal? Tips och råd” (2019)³², ”God samhällsbyggnad” (2017)³³ och ”Äga eller hyra verksamhetslokaler” (2019).³⁴

Hur påverkar omvärldsfaktorer val kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?

Vilka teknologiska hjälpmedel kan tas i beaktning?

Teknologi inom välfärdsteknik eller rent vardagliga områden kan förenkla personer med funktionsnedsättningars liv och öka självständighet, och kan således påverka behovet av LSS-boende.

Nya teknologiska innovationer kan således förändra såväl behovet som tillgången på olika typer av boenden, vilket i detta fall kan ha den direkt påverkan på prognosen. Ett hypotetiskt exempel är att en ny form av teknisk lösning kan innebära att en person kan bli mer självständig och kan få möjlighet att bo i en servicebostad snarare än en gruppboende.

Teknologisk utveckling kan också vara relevant i planeringsstadiet då teknik kan förändra förutsättningarna för en viss typ av boenden eller vilka möjliga anpassningar som kan göras.

Uppdateringar inom välfärdsteknik bör följas och möjligheter för hur kommunen bäst kan implementera teknologiska framsteg i arbetet med LSS-boenden bör utvärderas. Med fördel kan detta arbete göras i samarbeten med andra kommuner, vilket minskar dubbelarbete och innebär en möjlighet att dela lärdomar med varandra.

Hur ser den politiska och juridiska utvecklingen ut?

BSS och ASAB regleras i LSS och den enskilde som omfattas av lagen likaså. Juridik kan vara föremål för förändring över tid, varför målgruppen som omfattas av LSS eller regler kring boendeformer inom LSS inte kan antas förbli konstanta över tid.

Eventuella förändringar av lagar och riktlinjer kan därmed i slutändan påverka den enskildes rätt till boende. Därmed blir det viktigt att följa förändringar i lagstiftning och riktlinjer vid kommande arbete med LSS-bostäder.

---

³² Sveriges Kommuner och Regioner. Gäller LOU vid hyra av lokal? Tips och råd, 2019

³³ Sveriges Kommuner och Regioner. God samhällsbyggnad, 2017

³⁴ Sveriges Kommuner och Regioner. Äga eller hyra verksamhetslokaler, 2019

Vid prognosarbete kan juridiska förändringar påverka såväl behovet (exempelvis nya tolkningar kring vilka som har rätt till LSS-boende) och tillgången (nya regler kring boendens utformning).

I planeringskedet kan framförallt förändringar rörande bygg- och bostadsregler påverka hur kommunen väljer att agera för att kunna tillhandahålla en erforderlig mängd lägenheter.

I förlängningen är det politiska förändringar som ligger bakom juridiska skiften. Kommunen bör därför följa utvecklingen både inom den politiska och juridiska arenan och utvärdera vilka effekter de kan få på kommunens LSS-verksamhet. Precis som med teknologisk utveckling görs detta med fördel i samarbete med andra kommuner.

Hur ser den regionala utvecklingen ut?

Den regionala utvecklingen kan påverka den allmänna organiseringen av LSS-boenden inom kommunen, därför bör kommunen utvärdera hur förändringar av inriktning avseende LSS-frågor på regional nivå kan påverka kommunens verksamhet.

Detta kan gestalta sig i form av exempelvis regionens inriktning i vårdfrågor, såsom i fråga om förändrade vårduppdrag för nära vård. Även möjligheterna till samarbete, exempelvis genom avtalssamverkan, med närliggande kommuner kan beaktas här.

Steg 5: Prognos

Givet den analys som genomförts av behov (steg 2), tillgång (steg 3) samt övriga förutsättningar (steg 4), kan en sammanställning göras.

Kommunen kan nu se hur tillgången på boenden ser ut i relation till de behov som finns. Detta kan innebära att kommunen har ett överskott eller ett underskott av lägenheter och/eller att kommunen har behov av att göra anpassningar av nuvarande bestånd för att bättre möta de behov som finns.

Steg 5 har därför inga egna frågeställningar eller delfrågeställningar, utan kan ses som ett ”mellansteg” där en syntes görs utifrån tidigare genomförda steg.

Antalet och vilken typ av boenden som kommunen eventuellt behöver ta fram för att möta behovet lägger till grund för arbetet vidare i processen, då man i steg 6 går vidare med att planera hur exakt man kunna bemöta behovet.

Länkar till förslag på källor för prognos

I detta avsnitt sammanställs länkar till de förslag på källor som givits i metodstödet där det är möjligt att ge en länk, exempelvis Socialstyrelsens databas eller Kolada. Flera av förslagen är dock inte möjliga att länka till, då de endast finns hos respektive kommun, exempelvis kommunens interna data kring personer som bor i LSS-boenden.

1. Socialstyrelsen statistikdatabas för personer med funktionsnedsättning enligt LSS:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2019-3-13-tabeller.xls>

2. Socialstyrelsen statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning enligt SoL:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2019-4-4-tabeller.xls>

3. Koladas statistikdatabas om väntetid i antal dagar från beslut till första erbjudna inflyttningsdatum avseende boende enl. LSS § 9.9:

<https://www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/?kpis=38555,38556&years=30196,30195,30194&municipals=146551&rows=municipal,kpi&visualization=bar-chart>

4. Koladas statistikdatabas om kostnad funktionsnedsättning LSS boende, kr/invånare:

<https://www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/?kpis=95604&years=30196,30195,30194&municipals=146551&rows=municipal,kpi&visualization=bar-chart>

5. Koladas statistikdatabas om kostnad funktionsnedsättning LSS boende, kr/brukare:

<https://www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/?kpis=95603&years=30196,30195,30194&municipals=146551&rows=municipal,kpi&visualization=bar-chart>

6. Beställning av befolkningsprojektioner från SCB:

<https://www.scb.se/vara-tjanster/regionala-statistikprodukter/befolkningsprognoser/>

6. Möjligheter som kan underlätta kommunernas prognosarbete

Under arbetet med att ta fram metodstödet har ett antal områden identifierats där utveckling skulle underlätta kommunernas prognosarbete direkt eller indirekt. Flera av dem har också vida implikationer på LSS-området som helhet.

De olika möjligheterna har grupperats efter fyra kategorier i detta kapitel, men är inte skrivna i någon form av rang- eller prioriteringsordning.

6.1 Förbättrade underlag för prognos

För att underlätta kommunernas prognosarbete skulle underlagen för prognosen kunna förbättras. Tre förbättringsområden har identifierats vad gäller underlag för prognos.

6.1.1 Förbättrad tillgång till och kvalitet på nationella och kommunala data

Socialstyrelsen redovisar årligen data kring statistik om stöd och service till personer med funktionsnedsättning där boendeinsatser redovisas som ”bostad enligt LSS”. I denna variabel grupperas boendeformerna BSS och ASAB ihop.

En rekommendation är därför att separera denna post i de tre olika boendeformerna för att möjliggöra förbättrat underlag för prognos. SOU 2018:88 föreslog i sin utredning att dela upp bostad med särskild service till boende i gruppbostad, boende i bostad med särskild service för vuxna samt särskilt anpassad bostad³⁵. Denna uppdelning är ett alternativ som skulle kunna bidra till mer rättvisande statistik, enklare avgöra vilken insats som faktiskt beviljats samt utvärdera ifall den enskilde fått en ändamålsenlig insats. Vidare presenterar Socialstyrelsens årliga statistik uppdelat i åldersgrupperna 0–22, 23–64 samt 65+. Om denna data skulle presenteras i mer finfördelade åldersgrupper skulle detta möjliggöra mer träffsäkra prognoser.

Avslutningsvis vore det önskvärt om innehåll och täckningsgrad förbättrades gällande Koladas variabel kring data avseende väntetid i antal dagar från beslut till första erbjudna inflyttningsdatum. Tillgång till såväl data kring väntetid, som totalt antal icke-verkställda beslut, kan möjliggöra en bättre bild av hur det totala behovet av boende enligt LSS.

---

³⁵ SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

6.1.2 I högre grad använda individuella planer som underlag för prognostisering

En person som har rätt till insats enligt LSS har även rätt att få en individuell plan (IP). Syftet med planen är att ge en samlad bild över de insatser, stöd och service som den enskilde får. Planen ökar även den enskildes delaktighet genom att vara en möjlig kanal för ökat inflytande.

Kommunen ska informera om och erbjuda den enskilde en IP. I de fall en plan upprättas ska den, utöver att specificera insatser, även innehålla mål och visioner för framtiden, exempelvis önskemål om att flytta hemifrån eller detaljer om framtida boenden. Andra aktörer som är involverade i insatsen och planeringen utav den, beskriver att ytterligare vinster med IP är att personalen ökar sin kompetens, arbetstiden används mer effektivt och att kommunen kan ha nytta av IP i sin planering av framtida insatser och i sitt kvalitetssäkringsarbete³⁶. I den kvalitativa analysen som genomfördes inför framtagandet av metodstödet framkom att upprättandet av en individuell plan är en framgångsfaktor i arbetet med LSS-boenden, i synnerlighet i mindre kommuner.

Dock så uppskattas det att cirka 7–8 procent av alla brukare har en IP idag. Om andelen var högre skulle dessa planer kunna utgöra ett synnerligen användbart underlag i prognosarbetet, vilket skulle öka chansen för att en välanpassad bostad kan matchas med den enskildes behov och preferenser.

6.1.3 Möjliggöra för uppföljning och vidareutveckling av föregående års prognos

För att på sikt underlätta kommunernas boendeprognostisering behöver en process för uppföljning av föregående periods prognos etableras. Uppföljning är också ett av stegen i den prognos- och planeringsprocess som föreslagits i metodstödet.

Uppföljning kan möjliggöra att arbetsprocessen optimeras och träffsäkerheten förstärks, vilket i sin tur kan åstadkomma att både den enskildes önskemål i högre utsträckning kan uppfyllas samtidigt som kommunens resursutnyttjande kan effektiviseras.

6.2 Förtydligande och utveckling av författningar

I Sverige finns författningar på olika nivåer. Den högsta nivån är lagar vilka beslutas av riksdagen. Nivån därefter är förordningar som beslutas av regeringen. Den tredje nivån är föreskrifter som beslutas av myndigheter. Myndigheter kan också ge ut allmänna råd. Allmänna råd anger hur man kan eller bör göra för att agera i enighet med lagar, förordningar eller föreskrifter. LSS-verksamhet

---

³⁶ Socialstyrelsen. Individuell plan på den enskildes villkor. Del 2: Planer enligt LSS och HSL i praktiken. Norstedts Tryckeri AB, 2001

påverkas av samtliga nivåer och inom frågor som rör LSS-boenden är det Socialstyrelsen som har möjlighet att ge ut allmänna råd³⁷.

I och med att lagar, förordningar, föreskrifter och allmänna råd är föremål för förändring över tid, är det möjligt att behov som omfattas av LSS kan komma att ändras och påverka exempelvis målgruppen och utformningen av den enskildes bostad. Eftersom LSS-boenden även är personalens arbetsplats, som bland annat regleras i Arbetsmiljöverkets föreskrifter, kan boenden enligt LSS komma att förändras i takt med att författningarna avseende arbetsplatsens utformning ändras.

I intervjuer som genomförts inom ramen för detta arbete framkommer att många kommuner i dagsläget anser att flera områden inom LSS-lagstiftningen präglas av ovisshet. I detta avsnitt lyfts tre områden där förtydligande av lagstiftarens intention, utveckling av författningen, eller mer enhetlig tolkning kommuner och aktörer emellan, skulle kunna underlätta för kommunernas framtida prognosarbete.

6.2.1 Tydliggörande av vilka anpassningar som kommunen är skyldig att genomföra

Kommunerna skulle gynnas av att erbjudas stöd kring vilka anpassningar de ska göra i bostaden för att öka den enskildes tillgänglighet. I 6 § LSS anges att insatser skall vara av god kvalitet. Tolkningen av ”god kvalitet” kan både skiljas sig åt mellan kommuner samt mellan kommunen och den enskilde.

Vidare råder det ytterligare oklarheter vad gäller utformningen av ASAB, där lagen säger att bostaden ska inneha en viss grundanpassning. Dock råder det meningsskiljaktigheter vad gäller innebörden av grundanpassning.

Ytterligare ett område som kan vara problematiskt är i de fall den enskilde är oense med kommunen angående typ av insats och den enskilde överklagar beslutet. I detta fall ska domstolen ta ställning till ifall den enskilde har tillförsäkrats goda levnadsvillkor eller ej³⁸, dock anser kommuner och andra aktörer att ”goda levnadsvillkor” präglas av godtyckliga bedömningar.

Tolkningsskiljaktigheterna gällande individanpassning i BSS eller ASAB enligt LSS försvårar för kommunens planering och medför långa väntetider för den enskilde. Kommunernas prognosarbete skulle kunna ha nytta av om ovan nämnda områden skulle specificeras.

---

³⁷ Boverket, Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende. Regelhierarki – från lag till allmänt råd, 2019

³⁸ Englund Ellinor, Lindblom Ylva. LSS-boken: stöd till beslutsfattare och yrkesverksamma. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2018

6.2.2 Utveckling av tidsram för verkställande av bostad enligt LSS

En person som har blivit beviljad en BSS har rätt att få sitt beslut verkställt omedelbart³⁹. Med andra ord får inte en kommun utan oskäligt dröjsmål vänta med att verkställa ett beslut om boende enligt LSS. LSS innehåller bestämmelser om rapporteringsskyldighet som innebär att en kommun är skyldig att rapportera till IVO om beslut om bostad enligt LSS inte verkställs inom tre månader. IVO kan ålägga kommunen att betala en särskild avgift om de anser att beslutet inte verkställts inom skälig tid⁴⁰.

Flera olika aktörer har under intervjuer påtalat att de finner det orimligt att en insats som avser individanpassade boenden kan förväntas i alla lägen vara verkställd inom tre månader. Man har istället hävdats att tidsfristen bör förlängas. Kommunernas arbete med boendeprognotisering och verkställande av beslut skulle kunna underlättas om dessa bestämmelser förändrades.

6.2.3 IVO:s klassificering av godkänd bostad bör undersökas

I intervjuer som genomfördes med bland andra kommunrepresentanter och nationella experter inför framtagandet av metodstödet problematiserades IVO:s klassificering av godkända bostäder. Exempelvis framkom att det i enstaka fall förkommit att den enskilde haft mindre önskemål avseende bostaden som IVO har nekat, samt att bostäder med särskild service inte godkänts av IVO av anledningar som brukaren själv inte motsatt sig. Intervjurespondenter upplever IVO som fyrkantiga vad gäller godkännande av bostäder och anser att det kan finnas fördelar med att se över området.

6.2.4 Förtydligande av regler kring personlig assistans

Som beskrivet ovan är målgruppen för LSS-boenden föremål för juridisk utveckling. I kölvattnet av LSS-utredningen har framtiden för personlig assistans diskuterats och i nuläget råder osäkerhet kring eventuella förändringar i målgruppen för personlig assistans.

I den kvalitativa analysen som genomfördes inför framtagandet av metodstödet framkom att det finns en andel personer med funktionsnedsättning som kan vara aktuella för antingen personlig assistans eller bostad enligt LSS. Utvecklingen av antalet personer som får boenden enligt LSS är beroende av utvecklingen i frågan om personlig assistans då dessa insatser kan ses som substitut till varandra. I fall målgruppen för personlig assistans utvidgas, är det möjligt att efterfrågan på boenden enligt LSS minskar. Likaså är det möjligt att det sker en ökning av behov av bostäder för vissa grupper, exempelvis i de fall där personen inte beviljas tillräckligt många assistanstimmar för att kunna bo kvar i hemmet. Flera kommuner nämner en viss osäkerhet kring behovet av bostäder framåt utifrån utredningen av LSS och personlig assistans.

---

³⁹ Svenska Kommunförbundet. Planering av boende för personer med funktionshinder, 2004

⁴⁰ Inspektionen för vård och omsorg. Ej verkställda beslut enligt SoL och LSS, 2019

6.3 I högre grad få till en flexibilitet i arbetet med LSS-boenden

Målgruppen för LSS-boenden är en komplex grupp och den enskildes behov kan variera över tid. Således kan det finnas anledning att utforska möjligheter för ökad flexibilitet för att bättre möta den enskildes behov i olika skeden i livet, vilket skulle kunna leda till ännu bättre kvalitet och resultat.

6.3.1 I högre grad utnyttja att lagstiftningen möjliggör utveckling av boendeformer

I intervjustudien framkom att en växande grupp som kan omfattas av LSS-insatser är personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) samt att behoven hos dessa personer inte alltid stämmer överens med de insatser som kommunen erbjuder. Socialstyrelsens ”Kartläggning och analys av vissa insatser enligt LSS” (2015) bekräftar detta och belyser att personer med NPF exempelvis kan ha större behov än vad som tillgodoses genom boendestöd, men samtidigt önskar att bo i en egen bostad⁴¹.

Enligt förarbeten kan det utläsas att BSS är en insats med två huvudformer, gruppboende och serviceboende, men i förarbetena regleras inte i detalj hur boendet skulle vara organiserat⁴². Enligt LSS-boken har det inte varit lagstiftarens avsikt att utesluta andra boendebegrepp än BSS eller ASAB⁴³. Bostaden ska emellertid alltid vara den enskildes privata, permanenta hem och det ska alltid vara en fullvärdig bostad, men det finns möjlighet för andra boendebegrepp. Vid framtida utvecklingsarbete av LSS-bostäder bör denna möjlighet till flexibilitet utforskas. Om nya boendebegrepp skapas kan kommunernas arbete med boendeprognostisering underlättas, då det är än lättare att matcha personens behov med lämplig boendebegrepp.

Ytterligare ett område som kan utforskas är möjligheten att få boendestöd enligt LSS. Socialstyrelsens kartläggning (2015)⁴⁴, och intervjurespondenter som inkluderades i den kvalitativa delen av detta metodstöd, anser att det finns anledning att se över möjligheter att införa boendestöd enligt LSS för att möta behovet av nya former av stöd i boendet för personer som omfattas av LSS. Ett eventuellt framtida boendestöd enligt LSS skulle dessutom kunna utgöra ett alternativ under tiden när den enskilde väntar på att beslutet om bostad ska verkställas.

Resonemang likt de ovan får även stöd i den så kallade ”LSS-utredningen”, som överlämnades till regeringen 2018. Utredningen uppmärksammades framförallt

---

⁴¹ Socialstyrelsen. Kartläggning och analys av vissa insatser enligt LSS. Delredovisning av regeringsuppdrag, 2015

⁴² SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

⁴³ Englund Ellinor, Lindblom Ylva. LSS-boken: stöd till beslutsfattare och yrkesverksamma. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2018

⁴⁴ Socialstyrelsen. Kartläggning och analys av vissa insatser enligt LSS. Delredovisning av regeringsuppdrag, 2015

för förslagen att förändra kriterierna för att beviljas personlig assistans enligt LSS, men utredningens förslag vad gäller boende enligt LSS har inte diskuterats i lika stor utsträckning. I utredningen konstaterades att bostaden även fortsättningsvis bör finnas som en insats i LSS för vuxna som önskar en bostad samt att nuvarande insatser för stöd i boendet i LSS är ändamålsenliga, men att de på ett bättre sätt kan anpassas till de behov som finns⁴⁵.

6.3.2 Möjliggöra ändamålsenligt stöd genom ökad flexibilitet över tid

I och med att den enskildes behov och önskemål om stöd förändras över tid kan ökad flexibilitet bland nuvarande boende i LSS-bostäder leda till att kommunen kan möta den enskildes önskemål i högre utsträckning.

För att ökad flexibilitet ska ha ett positivt utfall, måste den dock alltid utgå ifrån självbestämmande och delaktighet. Att de som bor i BSS får inflytande på valet av bostad är en förutsättning för ett ändamålsenligt stöd⁴⁶.

Tidigare i rapporten har det faktum att samboskap ökar påtalats, likaså förekommer att personer i LSS-boenden vill göra bostadskarriär, eller flytta till ett boende med en annan boendesammansättning. Om kommunerna arbetar tillsammans med den enskilde, närstående och intresseorganisationer kan både den enskildes personliga önskemål, och kommunernas boendeplanering, gynnas av ökad flexibilitet.

6.4 Stärk samverkan inom och mellan kommuner

Under flera intervjuer har experter och kommunföreträdare påtalat behovet av att processen kring prognostisering kan bli mer öppen och inkluderande.

Samverkan med andra förvaltningar inom samma kommun kan vara nyttig för att komma från den stuprörsproblematik som har lyfts fram, medan samverkan med andra kommuner kan stärka ett spridande av lärande exempel.

6.4.1 Stärka samverkan inom kommunen

Stärkt samverkan avseende planering av bostäder enligt LSS inom kommunen kan bidra till goda resultat. Exempelvis kan samarbete mellan förvaltningar som bland annat arbetar inom stadsbyggnad, teknik- och fastighet samt ekonomi tillsammans med kommunledningen bidra till att få till stånd en effektiv och smidig planeringsprocess för bland annat LSS-boenden.

Vidare är ytterligare aktörer av stor vikt för boendeprognostiseringen såsom förskola och skola. Kontinuerligt samarbete kan bidra till att aktörer ansvariga för prognostisering av LSS-boenden ges en bättre helhetsbild och i slutändan skapar en mer träffsäker prognos. Även i de fall kommunen är en ren beställar- och utförarorganisation behöver dialog föras tillsammans med den enskilde, närstående och intresseorganisationer.

---

⁴⁵ SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

⁴⁶ SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.

6.4.2 Stärka samverkan mellan kommuner

Många kommuner upplever att det kan vara krångligt juridiskt när en person i LSS-boende flyttar mellan kommuner i och med att betalningsansvaret kan ändras. Många kommuner påtalar även att de upplever svårigheter med att förutse in- och inflyttning av befolkning i behov av boende enligt LSS samt att externa placeringar kräver mycket planering och utbildning av personal för att kunna ta emot den enskilde på ett bra sätt.

För att underlätta kommunens boendeprognostisering skulle kommunerna kunna gynnas av att etablera en strukturerad form för dialog där erfarenheter och kunskap kan utbytas.

7. Läs mer

- Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 2009:2)
- Boverket, Bostadsmarknadsenkäten 2019 – en sammanställning av de texter som publicerats på boverket.se (2019)
- Göteborgsregionens kommunalförbund, Boendeprognoser för behov av särskilda boendeformer inom funktionshinder- och äldreomsorgsområdet – kartläggning i elva GR-kommuner (2018)
- Englund Ellinor, Lindblom Ylva. LSS-boken: stöd till beslutsfattare och yrkesverksamma. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2018
- Inspektionen för vård och omsorg. Kan jag leva som andra? Insatser i bostad med särskild service för vuxna med funktionsnedsättning, 2015
- Riksförbundet FUB, ”Ett gott liv” Om bostad och stöd i bostaden, nu och i framtiden, för personer med utvecklingsstörning (2015)
- Socialstyrelsen, Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS (2018)
- Socialstyrelsen. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2020, 2020
- Socialstyrelsen, Kartläggning och analys av vissa insatser enligt LSS: Delredovisning av regeringsuppdrag (2015)
- Socialstyrelsen, Kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning (2014)
- Socialstyrelsen, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (2002)
- SOU 2018:88, Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (2018)
- Svenska kommunförbundet, Planering av boende för personer med funktionshinder (2004)
- Sveriges Kommuner och Regioner. God samhällsbyggnad, 2017
- Sveriges Kommuner och Regioner. Gäller LOU vid hyra av lokal? Tips och råd, 2019
- Sveriges Kommuner och Regioner. Resursfördelning inom handikappomsorgen i kommuner. Goda exempel från sex kommuner, 2007
- Sveriges Kommuner och Regioner. Äga eller hyra verksamhetslokaler, 2019

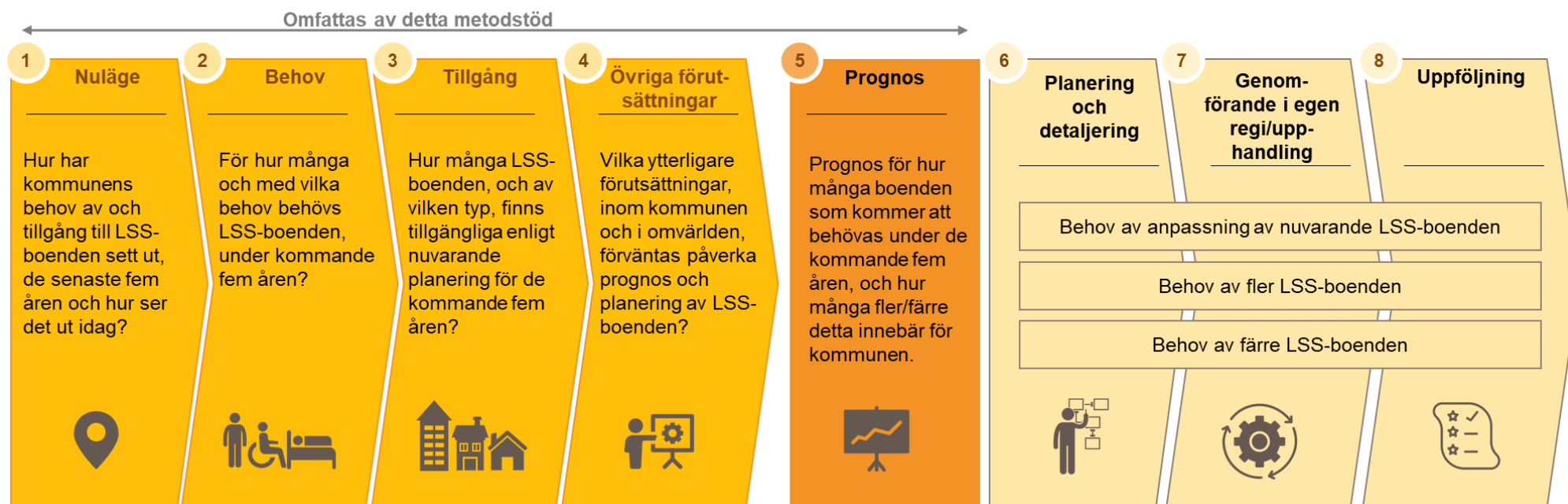
8. Referenser

1. Arbetsmiljöverket. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 2009:2) [Internet]. Stockholm: Arbetsmiljöverket [citerad 31 mars 2020]. Hämtad från:
<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/arbetsplatsens-utformning-foreskrifter-afs2009-2.pdf>
2. Boverket, Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende. Boverkets bostadsmarknadsenkät 2019, 2019
3. Boverket, Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende. Regelhierarki – från lag till allmänt råd, 2019. Hämtat från:
<https://www.boverket.se/sv/lag--ratt/forfattningssamling/regelhierarki/>
4. Englund A, Jonsson B, Zander CS, Gustafsson J, Annerén G. Changes in mortality and causes of death in the Swedish Down syndrome population. *Am J Med Genet Part A* 161A:642–649, 2013
5. Englund Ellinor, Lindblom Ylva. LSS-boken: stöd till beslutsfattare och yrkesverksamma. Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2018
6. För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning. Riksförbundet FUB:s förslag till lagändringar i LSS, 2015
7. Inspektionen för vård och omsorg. Ej verkställda beslut enligt SoL och LSS, 2019 [citerad 20 mars 2020]. Hämtad från <https://www.ivo.se/anmala-och-rapportera/anmala-och-rapportera-som-yrkesverksam/ej-verkstallda-beslut-enligt-sol-och-lss/>
8. Inspektionen för vård och omsorg. Kan jag leva som andra? Insatser i bostad med särskild service för vuxna med funktionsnedsättning, 2015
9. Prop. 1992/93:159 Om stöd och service till vissa funktionshindrade
10. Regeringsrättens dom 2005-02-03, RÅ 2005:28
11. Region Jönköpings Län. Downs syndrom hos vuxna. [Citerad 26 mars 2020]. Hämtat från:
<https://plus.rjl.se/infopage.jsf?childId=15135&nodeId=39678>
12. Riksförbundet FUB. ”Ett gott liv”. Om bostad och stöd i bostaden, nu och i framtiden för personer med utvecklingsstörning, 2014
13. SFS 1993:387. Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Stockholm: Socialdepartementet
14. Socialstyrelsen. Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, 2018
15. Socialstyrelsen. Individuell plan på den enskildes villkor. Del 2: Planer enligt LSS och HSL i praktiken. Norstedts Tryckeri AB, 2001
16. Socialstyrelsen. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2019, 2019
17. Socialstyrelsen. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2020, 2020

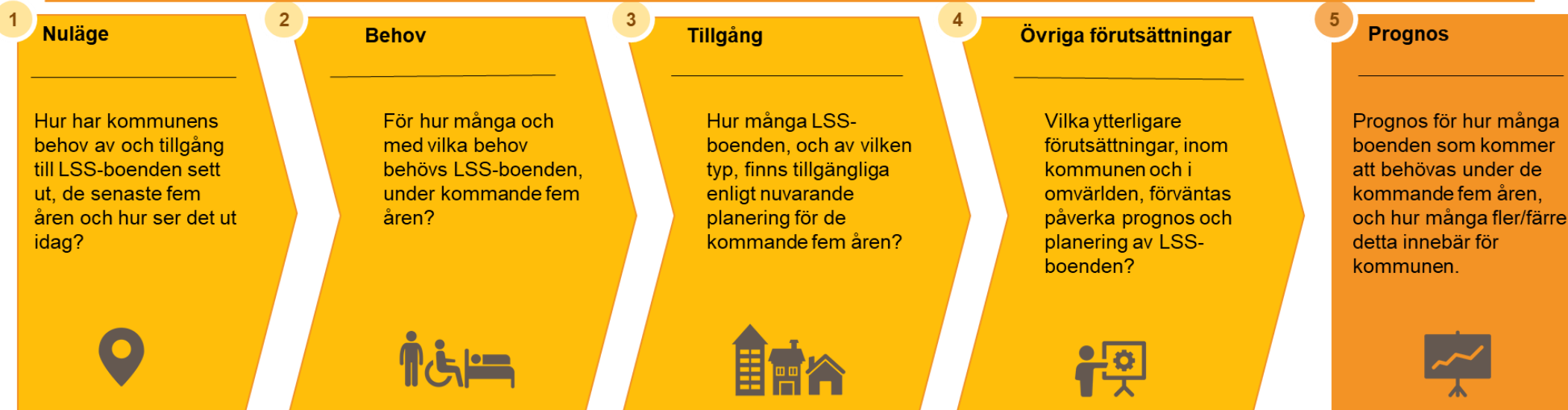
18. Socialstyrelsen. Kartläggning och analys av vissa insatser enligt LSS. Delredovisning av regeringsuppdrag, 2015
19. Socialstyrelsen. Statistik om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 2018, 2018
20. Socialstyrelsen. Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2018, 2019
21. Socialstyrelsen. Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Lägesrapport 2013, 2013
22. Socialstyrelsen. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (SOSFS 2002:9) [Internet]. Stockholm: Socialstyrelsen [citerad 27 mars 2020]. Hämtad från https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2002-10-9_2002_9.pdf
23. Socialtjänst. Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, 2015
24. SOU 2018:88. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Del 1 & 2.
25. Svenska Kommunförbundet. Planering av boende för personer med funktionshinder, 2004
26. Svenskt Demenscentrum. Nytt kunskapsstöd inom LSS-området, [citerad 20 mars 2020]. Hämtat från: <https://demenscentrum.se/Nyheter/ny-kunskapsstod-lanseras-pa-varkonferens1>
27. Sveriges Kommuner och Regioner. God samhällsbyggnad, 2017
28. Sveriges Kommuner och Regioner. Gäller LOU vid hyra av lokal? Tips och råd, 2019
29. Sveriges Kommuner och Regioner. Kommungruppsindelning 2017, [citerad 31 mars 2020]. Hämtat från: <https://skr.se/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommungruppsindelning.2051.html>
30. Sveriges Kommuner och Regioner. Resursfördelning inom handikappomsorgen i kommuner. Goda exempel från sex kommuner, 2007
31. Sveriges Kommuner och Regioner. Äga eller hyra verksamhetslokaler, 2019

Bilaga 1 – metodstöd

Åtta steg för att prognostisera och planera LSS-boenden

Prognos utifrån analys av nuläge, behov, tillgång och förutsättningar

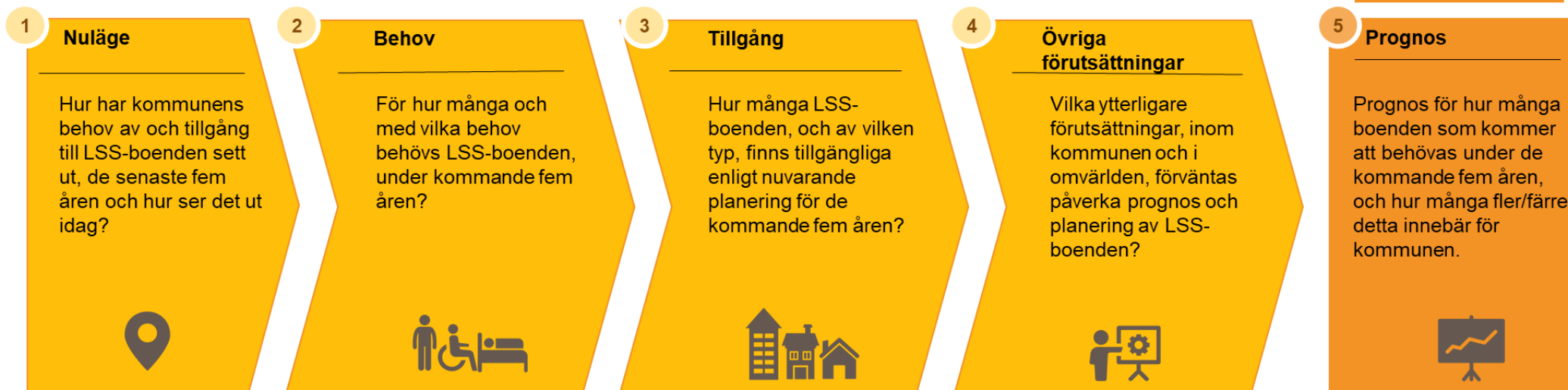
Frågeställningar

- a) **Kartläggning av nuläge**, utveckling **över tid** samt jämförelse med **jämförbara kommuner**
- a) Hur **många personer** uppskattas tillhöra målgruppen som är aktuell boendeinsatser enligt LSS?
- b) Vilka **behov** har de personer som uppskattas vara aktuella för boendeinsatser enligt LSS?
- a) Hur **många lägenheter** väntas kommunen ha till sitt förfogande?
- b) Vilken **utformning och tillgänglighetsgrad** har de lägenheter som kommunen väntas ha till sitt förfogande?
- a) Hur påverkar **kommuninterna faktorer** kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?
- b) Hur påverkar **omvärldsfaktorer** val kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?
- a) Givet behovet, utbud och övriga förutsättningar, **hur många av vilken typ av boenden behöver kommunen** ta fram för att möta behovet?

Resultat efter att ha besvarat delfrågeställningarna

ILLUSTRATIVT
EXEMPEL

Exempel på vad besvarade frågeställningar kan resultera i:

- Totalt **35 personer** i kommunen bedöms behöva lägenhet
  - Varav **10 personer** har **särskilt höga behov** av fysisk tillgänglighet i lägenheten
  - Varav **15 personer** har behov av en **gruppbostad**
- Kommunen bedöms ha totalt **25 lägenheter** till sitt förfogande
  - Varav **5 lägenheter** möter **särskilt höga behov** av fysisk tillgänglighet
  - Varav **10 platser** är gruppbostäder
- Kommunen ser potentialen att **nyttja ny välfärdsteknik**, vilket ger **2 personer** möjligheten att **bo i servicebostäder** snarare än i gruppbostäder
- Kommunen har ett **underskott på 10 lägenheter** (35 personer - 25 lägenheter)
  - Varav **5 är lägenheter** med **särskilt höga krav** på fysisk tillgänglighet
  - Varav **3 är gruppbostäder** (5 platser enligt initial analys - 2 platser givet ny välfärdsteknik)

1. Nuläge – Frågeställningar, analyser och källor

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
<p>Samtliga delfrågeställningar till höger är formulerade för att besvara hur nuläget ser ut i kommunen och en nulägesanalys ska göras för delfrågeställningarna I-V</p> <p>För delfrågeställningarna I-IV föreslås dessutom analys av utvecklingen de senaste fem åren för att få en bild hur läget i kommunen varit historiskt enligt samma analysmetod.</p> <p>För delfrågeställningarna I, III och IV föreslås även jämförelse med jämförbara kommuner (förslagsvis inom samma kommungrupp) enligt samma analysmetod.</p> 	I. Hur många LSS-insatser beviljas av kommunen?	I. Andel och antal av invånarna som idag får LSS-insatser i allmänhet samt boendeinsatser i synnerhet ger ett ingångsvärde för vilket behov som finns i kommunen samt om det är ett växande eller minskande behov	☐ Andel och antal av invånarna som får insatser enligt LSS per år ☐ Andel och antal av invånarna som får boendeinsatser enligt LSS per år ☐ Antal invånare som byter från boende enligt LSS till SOL per år ☐ I hur stor utsträckning används insatser enligt SoL snarare än LSS för personer med funktionsnedsättning	<ul style="list-style-type: none"> • Socialstyrelsen statistikdatabas för personer med funktionsnedsättning, antal med boende enligt LSS per kommun [<i>Källa 1</i>] • Socialstyrelsen statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning enligt SoL, antal med särskilt boende enligt SoL per kommun [<i>Källa 2</i>]
	II. Hur ser fördelning av kommunens boendeinsatser enligt LSS ut?	II. Fördelningen mellan olika insatser samt olika boendeformer indikerar hur kommunen har valt att arbeta med målgruppen, och kan innehålla värdefull information för framtida utformning	☐ Antal och andel som får gruppboende, serviceboende samt ASAB	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunens interna system över bostäder som idag nyttjas samt vilken bostadsform de är i dagsläget • Kommunens interna system över antal verkställda beslut och deras respektive typ av boende
	III. Hur ser väntetid och medianbotid ut för kommunens LSS-boenden?	III. Väntetiden till en lägenhet ger en indikation på vilken efterfråga som finns idag. Medianbotiden ger en indikation på hur lång tid varje lägenhet är uppbunden	☐ Medelvärde och median för väntetiden till boende enligt LSS ☐ Mediantiden för boende i bostad enligt LSS	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunens interna system över antal verkställda beslut och deras respektive väntetid • Koladas statistikdatabas om väntetid i antal dagar från beslut till första erbjudna inflyttningsdatum avseende boende enl. LSS § 9.9, medelvärde och median [<i>Källa 3</i>] • Kommunens interna system över antal bostäder och hur länge brukare har bott där
	IV. Vad är kommunens kostnader för LSS-boenden?	IV. Kostnad per brukare visar hur kostnadseffektiva kommunen är eller har varit. Kostnad per invånare samt andel av driftskostnader visar vilket finansiellt utrymme som finns för kommunen. Det visar även om det finns ett behov av att vara kostnadseffektiv framöver i boendeprocessen. Vidare bör ev. höga kostnader granskas för att identifiera om de beror på någonting särskilt, exv. pga. väldigt särskilda behov hos enskilda	☐ Kostnaden per brukare och år på LSS-boende ☐ Kostnaderna LSS-insatser och LSS-boende per invånare och som andel av de totala driftskostnaderna	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunens interna statistik • Koladas statistikdatabas, kostnad funktionsnedsättning LSS boende, kr/invånare [<i>Källa 4</i>] • Koladas statistikdatabas, kostnad funktionsnedsättning LSS boende, kr/brukare [<i>Källa 5</i>]
	V. Hur ser kommunens praxis ut vid val av insats?	V. Kommunens rådande praxis i arbetet med personer med funktionsnedsättning kan påverka vilka insatser som utförs och i vilket skede de utförs. Praxis kan härröra från tradition eller från politiska beslut	☐ Kartläggning av kommunens praxis kring när, hur och insatser som erbjuds målgruppen	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunens egen utvärdering om rådande praxis

2. Behov – Frågeställningar, analyser och källor

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
<p>a) Hur många personer uppskattas tillhöra målgruppen som är aktuell för boendeinsatser enligt LSS?</p> 	I. Hur många personer har beslut om boendeinsats?	I. Personer som idag har behov är grunden till den framtida prognosen då de allra flesta av dem kommer ha behov i flera år framåt.	☐ Antal personer som har ett verkställt beslut idag (dvs. har en boendeinsats) ☐ Antal personer som väntar på att få beslut verkställt (dvs. står i kö) ☐ Förväntad återstående boendetid för personer med beslut idag	<ul style="list-style-type: none"> • Socialstyrelsen statistikdatabas för personer med funktionsnedsättning, antal med boende enligt LSS per kommun [Källa 1] • Kommunens interna data över verkställda beslut • Kommunens interna data över medelvärde och median för boendetid i LSS-boenden
	II. Hur många kända personer förväntas få beslut om boendeinsats?	II. Under de kommande åren kommer också ytterligare personer tillkomma i målgruppen, varav en väsentlig del av dessa individer är kända av kommunen. Kommunen har flera arenor där de kan fånga upp vilka som kan väntas på ett beslut för funktionsnedsättningar som är kända för kommunen före 18 års ålder.	☐ Kartläggning av enskilda personer som kan väntas få beslut utifrån samverkan inom socialtjänstens alla verksamheter bl.a. skolor, individ- och familjeomsorg, funktionshinderomsorg och särskolor.	<ul style="list-style-type: none"> • Grupptervjuer med alla/urval av kommande brukare och /eller anhöriga • Enkäter hos skolor, bedömningar från handläggare inom socialtjänsten
	III. Hur många okända personer kan förväntas få beslut om boendeinsats?	III. Alla som väntas få beslut under de kommande åren har emellertid inte kommunen tidigare kunskap om. Detta kan bero på att behovet av LSS-boende uppstår efter en person fyllt 18 år. Detta innebär att kommunen måste räkna in att det kommer uppstå behov hos en grupp där man inte ännu kan identifiera exakt vilken person som behovet rör.	☐ Befolkningsprojektioner på kommunnivå kombinerat med antagande om behov genom antingen: <ol style="list-style-type: none"> i. Att en viss andel av befolkningen i olika åldersgrupper antas få beslut eller ii. Förväntad förekomst av vissa diagnoser som ofta berättigar beslut om LSS-boende, men som är svåra att upptäcka före 18 års ålder 	<ul style="list-style-type: none"> • Befolkningsprognoser på kommunal nivå går att beställa från SCB [Källa 6] • Socialstyrelsens statistikdatabas för diagnoser i specialiserad öppenvård [Källa 7] • Socialstyrelsens statistikdatabas för läkemedel [Källa 8]
	IV. Hur ser in- och utflyttning till kommunen ut?	IV. Ett in- eller utflöde av personer som har eller väntas få beslut om boendeinsats under den prognostiserade perioden kan påverka den kommande befolkningsammansättningen	☐ Projektioner för framtida in- eller utflyttning till eller från kommunen – i allmänhet eller, om möjligt, i synnerhet av personer med behov av boende enligt LSS	<ul style="list-style-type: none"> • Det är möjligt att beställa projektioner från SCB för in- och utflyttning i kommunerna [Källa 6] • Kommunens egna data och utvärdering av framtida in- och utflyttning från kommunen.

2. Behov – Frågeställningar, analyser och källor

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
b) Vilka behov har de personer uppskattas vara aktuella för boendeinsatser enligt LSS? 	I. Hur är målgruppen fördelad i olika personkretsar och boendetyper?	I. Tillhörighet till personkrets inom LSS och nuvarande fördelning av bostadstyp per personkrets, kan ge grundläggande information kring vilken typ lägenhet som kan vara lämpligt, även om individuella anpassningar fortfarande måste göras	☐ Andel av målgruppen per resp. personkrets ☐ Andel av målgruppen som är bäst lämpade för de olika boendeformerna (gruppboende, serviceboende resp. ASAB)	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system Gruppintervjuer med alla/urval av kommande brukare och/eller anhöriga och/eller intresseorganisationer
	II. Hur ser målgruppens behov av fysisk tillgänglighet i lägenheterna ut?	II. Behovet av fysisk tillgänglighet varierar, men styr i stor utsträckning vilka lägenheter som lämpliga	☐ Kartläggning av målgruppens generella behov av fysisk tillgänglighet (exv. andel som behöver duschbräns, lyfthjälpmiddel, etc.) ☐ Kartläggning av specifika individuella behov	<ul style="list-style-type: none"> Interna system baserat där brukares tillgänglighetskrav kan utläsas Dialog med den enskilde, anhöriga och intresseorganisationer
	III. Var bör lägenheterna placeras geografiskt för att svara mot målgruppens behov?	III. Geografisk närhet till sociala sammanhang eller kollektivtrafik för att exv. självständigt ta sig till daglig verksamhet kan påverka den enskildes vilja att acceptera eller neka lägenheten	☐ Kartläggning av målgruppens önskemål kring geografisk placering av lägenheten	<ul style="list-style-type: none"> Gruppintervjuer med alla/urval av kommande brukare och/eller anhöriga Dialog med den enskilde, anhöriga och intresseorganisationer
	IV. Hur ser målgruppens betalningsförmåga ut?	IV. Möjligheten till att betala hyra för en LSS-bostad är avgörande för huruvida målgruppen har möjlighet att acceptera lägenheten	☐ Kartläggning av hur betalningsförmågan ser ut för målgruppen som är eller kan bli aktuell för boenden enligt LSS.	<ul style="list-style-type: none"> Driftsansvarigas information av nuvarande hyresnivåer Sammanställning av nivån för bidrag som boenden enligt LSS kan vara aktuella för
	V. Vilket behov av flexibilitet har målgruppen över tid?	V. Brukaren kan ha behov eller önskemål av att byta lägenhet över tid eller vilja att göra bostadskarriär, exempelvis kan ett singelboende ändras till ett parboende, ett vanligt LSS-boende till ett äldreboende etcetera.	☐ Kartläggning av målgruppens möjlighet och önskemål till flexibilitet över tid	<ul style="list-style-type: none"> Kartläggning av individuella planer Dialog med den enskilde, anhöriga och intresseorganisationer
	VI. I vilken utsträckning förekommer samsjuklighet inom målgruppen?	VI. Förekomst av sjukdomsproblematik utöver den funktionsnedsättning som motiverar boendebehovet påverkar då ytterligare personalkompetens kan behövas och grupsammansättningen kan påverkas	☐ Andel av målgruppen som har ytterligare sjukdomsproblematik som påverkar boendesituationen, och i så fall vilken typ av sjukdom det är	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system Dialog med den enskilde, anhöriga och intresseorganisationer
	VII. Hur är ålders- och könsfördelning inom målgruppen?	VII. Ålder- och könsfördelningen kan påverka möjligheterna för god grupsammansättning på LSS-boendet	☐ Andel av målgruppen inom olika relevanta åldersspann ☐ Andel män resp. kvinnor inom målgruppen	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens interna system
	VIII. Finns det övriga preferenser hos målgruppen att ta i beaktning?	VIII. Utöver ovan nämnda faktorer kan individuella preferenser påverka vilken typ av lägenhet en individ efterfrågar. Om den enskilde ej upplever att vederbörandes preferenser är tagna i beaktning finns en högre sannolikhet att erbjuden lägenhet nekas.	☐ Kartläggning av övriga önskemål och anpassningsbehov personer som är eller kan bli aktuella för boenden enligt LSS har	<ul style="list-style-type: none"> Gruppintervjuer med alla/urval av nuvarande/blivande brukare och/eller anhöriga Dialog med intresseorganisationer Lokala enkäter och undersökningar bland brukare och blivande brukare i kommunen

3. Tillgång – Frågeställningar, analyser och källor

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
a) Hur många lägenheter väntas kommunen ha till sitt förfogande?	I. Hur många lägenheter finns i det nuvarande beståndet?	I. Basen för det kommunen kan erbjuda är i normala fall de lägenheter man har i det nuvarande beståndet, antingen genom egen regi eller enligt gällande avtal	☐ Antal lägenheter för LSS som finns i kommunen ☐ Antal lägenheter i övriga fastigheter inom kommunen som skulle kunna nyttjas som LSS-boenden ☐ Antal lägenheter i andra kommuner där kommunen har gällande avtal ☐ Antal inhyrda och köpta platser ☐ Kartläggning av teknisk status på fastigheterna ☐ Återstående avtalstid på inköpta platser ☐ Antal lägenheter per enskilt boende	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunens interna system • Fastighetsägarens och driftsansvarigas information av nuvarande bostäder och fastigheter
	II. Hur många lägenheter är under projektering/under uppförande?	II. Utöver det nuvarande beståndet kan det redan enligt nuvarande plan tillkomma ett antal interna och externa lägenheter de kommande fem åren som kommunen kan räkna in	☐ Antal lägenheter för LSS som finns under projektering ☐ Antal lägenheter för LSS som finns under uppförande ☐ Förväntad teknisk status på dessa tillkommande lägenheterna ☐ Andel av lägenheter inom egen regi samt köpta platser ☐ Antal lägenheter per enskilt boende	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunens interna system • Sammanställning av information från fastighetsägare
b) Vilken utformning och tillgänglighetsgrad har de lägenheter som kommunen väntas ha till sitt förfogande?	I. Vilken grad av fysisk tillgänglighet behövs i kommunens lägenheter?	I. Centralt i en lägenhets karaktär är vilken grad av fysisk tillgänglighet som lägenheten har eller möjliggör	☐ Genomlysning av grad av fysisk tillgänglighet i lägenheten ☐ Genomlysning av grad av flexibilitet för att justera tillgängligheten i lägenheten ☐ Andel lägenheter bäst lämpat för de olika boendeformerna (gruppboende, serviceboende resp. ASAB)	<ul style="list-style-type: none"> • Fastighetsägarens och driftsansvarigas information av nuvarande bostäder och fastigheter • Kommunens interna system över möjliga boendeformer
	II. Var bör kommunens lägenheter placeras geografiskt?	II. En lägenhets geografiska placering i en kommun är avgörande, dels för att säkerställa en god matchning gentemot behov, men också för att undvika institutionell prägel. Lägenhetens närhet till sociala sammanhang eller kollektivtrafik för att exv. självständigt ta sig till daglig verksamhet är också viktiga faktorer.	☐ Kartläggning av geografisk placering av lägenheter i kommunen (exv. fördelning i olika delar av kommunen) ☐ Kartläggning av möjligheter till kollektivtrafik	<ul style="list-style-type: none"> • Sammanställning av information från förvaltningar som bland annat arbetar inom stadsbyggnad, teknik- och fastighet och ekonomi tillsammans med kommunledningen och andra relevanta förvaltningar inom kommunen
	III. Vilka övriga egenskaper är viktiga för kommunens lägenheter?	III. Vidare har en lägenhet andra karaktäristika som behöver analyseras för att säkerställa en god matchning gentemot behov	☐ Genomlysning av möjlig månadshyra för brukaren ☐ Kartläggning av hur väl boenden matchar övriga önskemål och preferenser hos målgruppen (exv. kopplat till boendesammansättning) ☐ Andel lägenheter som har bredband	<ul style="list-style-type: none"> • Grupptervjuer med alla/urval av kommande brukare och/eller anhängiga • Dialog med intresseorganisationer • Driftsansvarigas information av nuvarande bostäder och fastigheter

4. Övriga förutsättningar – Frågeställningar, analyser och källor

Frågeställning	Delfrågeställningar	Varför är frågeställningen relevant	Förslag på analyser för att besvara frågeställningarna	Förslag på källor för att genomföra analyserna
a) Hur påverkar kommuninterna faktorer kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?	I. Hur ser kommunens finansiella ställning ut?	I. Kommunens finansiella ställning påverkar dess förmåga att bedriva samt investera i nya LSS-boenden under prognosperioden	☐ Hur kommunens ekonomiska läge spås förändras framöver ☐ Hur insatserna kan utformas för att verka kostnadseffektivt	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens egen utvärdering om dess finansiella läge, och vilka möjligheter som finns för anpassa/utföra nya LSS-boenden Kommunens egen utvärdering hur LSS-boenden kan levereras på mest kostnadseffektiva sätt
	III. Vilken kompetens finns hos personalen?	III. Tillgång till rätt personal möjliggör matchning mellan brukare och personal samt minskar risken för att brukaren tackar nej p.g.a. personalens kunskapsnivå	☐ Personalens utbildning, erfarenhet och kompetens med förväntad målgrupp och utbud av lägenheter	<ul style="list-style-type: none"> Sammanställning från personalavdelningar hos driftsansvariga verksamheter på boenden Dialog med den enskilde, anhöriga och intresseorganisationer för att sammanställa den enskildes behov av personal
	III. Hur ser kommunens tillgång på byggbar mark ut?	III. Kommunens tillgång på byggbar mark avgör vilka möjligheter kommunen har att uppföra nya LSS-boenden under prognosperioden	☐ Kartläggning av tillgång på byggbar mark i kommunen	<ul style="list-style-type: none"> Kommunens aktuella översiktsplan över mark och vatten samt bebyggd miljö
b) Hur påverkar omvärldsfaktorer kommunens möjligheter att leverera boendeinsatser?	I. Vilka teknologiska hjälpmedel kan tas i beaktning?	I. Teknologi inom välfärdsteknik eller rent vardagliga områden kan förenkla personer med funktionsnedsättningars liv och öka självständighet, och kan således påverka behovet av LSS-boende	☐ Hur kommunen kan implementera teknologiska framsteg i sitt arbete med LSS-boenden	<ul style="list-style-type: none"> Interna utvärderingar om hur kommunen bäst kan implementera teknologiska framsteg i arbetet Samarbeten med andra kommuner för att dela lärdomar med varandra
	II. Hur ser den politiska och juridiska utvecklingen ut?	II. Politiken påverkar den allmänna inriktningen för hur boendeinsatser enligt LSS utvecklas, både på kommunal, regional och nationell nivå	☐ Hur den politiska sfären påverkar LSS-boendens utveckling	<ul style="list-style-type: none"> Interna utvärderingar om den politiska inriktningen inom området för LSS-boenden Utvärderingar av nationella beslut, och dess påverkan på kommunens verksamhet
	III. Hur ser den regionala utvecklingen ut?	III. Den regionala utvecklingen kan påverka den allmänna organiseringen av LSS-boenden inom kommunen	☐ Hur den regionala vård- och omsorgsutvecklingen kan komma att påverka LSS-boenden i kommunen ☐ Hur möjligheterna till samarbete mellan andra närliggande kommuner ut	<ul style="list-style-type: none"> Utvärderingar av förändringar av inriktning avseende LSS-frågor på regional nivå, och hur det kan påverka kommunens verksamhet Utvärdering av samarbetsmöjligheter

Stöd för prognos av boende enligt LSS

Brödtext om skriften

Upplysningar om innehållet

Förnamn, Efternamn, E-postadress

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2020

ISBN/Beställningsnummer: Ange nummer

Text: Ange namn

Illustration/foto: Ange namn

Produktion: Ange namn

Tryck: Ange namn